DÖNEM: 28 **CİLT:** **YASAMA YILI: 3**

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU TUTANAK DERGİSİ

3'üncü Toplantı
22 Ekim 2024 Salı

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, bugün 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından Komisyona sunulacağına, bütçe hakkına, geçen yasama yıllarındaki çalışmalar için teşekkür ettiğine, 2025 yılı bütçesiyle ilgili dokümanlara, bütçe görüşme takvimine ve görüşmelerin hayırlı olmasını temenni ettiğine ilişkin açıklaması

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay tezkerelerinin Komisyonda görüşülme usul ve esasları hakkında usul görüşmesi

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri

V.- KARARLAR

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerinde uygulanacak usul ve esaslara ilişkin karar

PLAN VE BÜTÇE KOMİSYONU

3'üncü Toplantı

22 Ekim 2024 Salı

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu saat 15.33'te açılarak üç oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Mehmet Muş, bugün 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından Komisyona sunulacağına, bütçe hakkına, geçen yasama yıllarındaki çalışmalar için teşekkür ettiğine, 2025 yılı bütçesiyle ilgili dokümanlara, bütçe görüşme takvimine ve görüşmelerin hayırlı olmasını temenni ettiğine ilişkin açıklama yaptı.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay tezkerelerinin Komisyonda görüşülme usul ve esasları hakkında usul görüşmesi yapıldı. Komisyon Başkanı müzakerelere başlama yönünde tutumunun olduğunu açıkladı.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz tarafından, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri hakkında sunum yapılarak kanun tekliflerinin görüşmelerine başlandı.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay tezkerelerinin Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmelerinde uygulanacak usule ilişkin olarak;

1) Komisyonda konuşma sürelerinin bütçe geneli üzerindeki görüşmelerde siyasi parti gruplarının sözcüleri için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için yirmi dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika; kamu idarelerinin bütçeleri üzerindeki görüşmelerde ise siyasi grupların sözcüleri için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika şeklinde belirlenmesi,

2) Öngörülen konuşma sürelerine bağlı kalınması ve bu sürelerin milletvekilleri arasında aktarılamaması,

3) Komisyon üyesi olmayan milletvekillerimizin söz talepleriyle ilgili olarak, her bir siyasi parti grubunun Komisyonda sahip olduğu üye sayısının en fazla 2 katı kadar üye olmayan milletvekiline söz verilebilmesi; grubu bulunmayan her siyasi parti için 2 milletvekilinin söz talebinin karşılanması; söz kaydının, müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde, kendi siyasi parti gruplarıyla istişare ederek, Komisyon sözcüleri aracılığıyla Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması,

4) Sayın Bakanların bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarına ilişkin sunuş konuşmalarının otuz dakika, sorulara verecekleri cevapların otuz dakika olarak belirlenmesi,

5) Söz ve soru sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi,

6) Soru sorma süresinin Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika olmak üzere toplam on beş dakika şeklinde belirlenmesi,

7) 2025 yılı bütçe görüşmeleri sırasında ihtiyaç duyulabilecek teknik düzeltmelere ilişkin olarak bütçe ve kesin hesap raporu ve eklerinde Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesi,

8) Gerekli hâllerde, ivediliği olan kanun tekliflerinin Komisyon gündemine alınıp müzakere edilebilmesi,

9) Bütçe görüşmelerinde görüntü alınmasına ilişkin hususla alakalı olarak Plan ve Bütçe Komisyonunda uygulanmakta olan teamülün devam ettirilmesi,

10) Müzakere programında meydana gelebilecek yer değişiklikleri konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesi,

Kabul edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkerelerinin tümü üzerindeki görüşmeleri yapmak için 30 Ekim 2024 Çarşamba günü saat 10.00'da toplanmak üzere saat 18.10'da toplantıya son verildi.

22 Ekim 2024 Salı

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 15.33

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız, Sayın Bakan Yardımcımız, Sayın Strateji ve Bütçe Başkanımız, kamu kurum ve kuruluşlarımızın çok kıymetli bürokratları, yazılı ve görsel basınımızın değerli temsilcileri; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Komisyonumuzun 3'üncü Birleşimini açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Mehmet Muş'un, bugün 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkanı Yardımcısı tarafından Komisyona sunulacağına, bütçe hakkına, geçen yasama yıllarındaki çalışmalar için teşekkür ettiğine, 2025 yılı bütçesiyle ilgili dokümanlara, bütçe görüşme takvimine ve görüşmelerin hayırlı olmasını temenni ettiğine ilişkin açıklaması

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Gündemimizde (1/278) esas numaralı 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile (1/277) esas numaralı 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin Cumhurbaşkanı Yardımcımız tarafından Komisyonumuza sunuşu bulunmaktadır.

Değerli milletvekilleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımızın sunumuna geçmeden önce bütçe üzerine birkaç hususu burada ifade etmek istiyorum. Bildiğiniz üzere bütçe hakkı insanlığın çok uzun, demokratik mücadelesi neticesinde elde etmiş olduğu önemli bir kazanımdır. Bütçe hakkı çok genel bir ifadeyle devletin gelir ve giderlerinin belirlenmesinde halkın söz sahibi olmasıdır. Millet adına bu yetki Meclis tarafından kullanılmaktadır. Kaynakların öngörülen alanlarda ve öngörülen miktarlarda usulüne uygun olarak kullanılıp kullanılmadığının denetlenmesi sorumluluğu Türkiye Büyük Millet Meclisimize bu aziz millet tarafından verilmiştir. Dolayısıyla, burada Parlamentonun ve özellikle Plan ve Bütçe Komisyonundaki değerli milletvekillerinin çok önemli bir görevi bulunmaktadır. Millet üzerimize önemli bir vicdani sorumluluğu yüklemiştir. Genciyle yaşlısıyla, işçisi, işvereni, esnafı, memuruyla tüm bir milletin hakkı hukuku çerçevesinde bir anlamda kutsal bir görevdir bu.

Sizlerle bu Komisyon çatısı altında geçtiğimiz yasama yıllarında birçok kanuni düzenleme üzerinde çalışmalarda bulunduk. Hangi siyasi partiden olursa olsun tüm milletvekillerimizin bu çalışmalarda önemli katkıları oldu, siz değerli üyelerimize bu anlamda teşekkür ediyorum. İnanıyorum ki yaklaşık bir ay sürecek bu uzun bütçe maratonunda da sizlerle birlikte bütçeyi ve kesin hesabı müzakere edecek, bu süreçte her türlü görüşü ele alacak ve idareyi mali yönden halk adına denetleyeceğiz.

Demokrasilerde güçler ayrılığı prensibi elbette önemlidir ama bunun kadar önemli olan erkler arasındaki denge ve denetlemedir. Zira, Anayasa'nın öngördüğü şekilde yasamanın yürütmeyi denetleme mekanizması bunun için vardır. Esasen bütçe hakkı da bu mekanizmaların en önemlisidir.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, bütçe hakkı mı kaldı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Katılımcı demokrasi, şeffaflık ve hesap verilebilirlik demokrasinin önemli ilkelerindendir. İşte, tüm kamu idaresinin gelir ve gider tabloları önümüzde durmaktadır. Burada herkes bu rakamlar ve bunların ifade ettiği politikalarla ilgili görüşlerini dile getirecektir. Buradaki her bir milletvekilimizin söz ve eleştiri hakkı kıymetlidir. Zira, bütçeler, devletin gelir gider politikalarını belirledikleri kadar demokratik bilincin gelişmesi açısından da önemli birer göstergedir. Bizler tartışma biçimimizle, demokratik olgunluğumuzla ve karşı tarafın söz hakkına saygı bilincimizle inşallah, güzel bir örnek olmaya devam edeceğiz. Unutmayalım ki bütçe sadece bir kanun olmayıp devletin ekonomi başta olmak üzere eğitim, sağlık ve sosyal hayat gibi çeşitli alanlara yönelik uygulamalarının da en önemli aracıdır. Elbette bu bakımdan da bütçe her boyutuyla ele alınacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti yüz yılı aşkın bir süredir bütçe süreçlerinde çok çetin tartışmaların yaşandığı ama belli demokratik olgunluğu edinmiş bir ülkedir. 1876'ya kadar uzanan anayasal geçmişimiz ve bir o kadar güçlü Parlamento deneyimimizle bu çatı altında her türlü tartışmayı yapıp sonrasında söz konusu millî menfaatlerimiz olduğunda kenetlenmeyi çok iyi bilen bir Parlamento geleneğine sahibiz. Ben Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanı olarak bu süreçte sizlerin demokratik denetleme hakkını kullanmanızı kolaylaştıracak her türlü çabayı imkânlar çerçevesinde sağlamaya çalışacağım. Sizlerin de hoşgörü, sabır, iyi niyet, anlayış ve empati içerisinde hareket ederek Komisyon çalışmalarımızı kolaylaştıracağınızdan en ufak bir şüphem yok. Bu anlamda, Komisyonda yapacağımız çalışmalar bütçe sürecine olumlu katkılar sağlayacaktır. Bu vesileyle, her birinize şimdiden teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, bütçe dokümanlarına ilişkin olarak da bazı bilgileri sizlerle paylaşmak istiyorum. Yapacağımız görüşmelerde merkezî yönetim kapsamında 227 kamu idaresine ait bütçe, 226 kamu idaresine ait kesin hesap, 4'ü genel denetim raporu olmak üzere toplam 229 Sayıştay raporunu ele alacağız. Yine, bu süreçte kamu idareleri tarafından sunulan dokümanları ve Sayıştay raporlarını dijital ortamda sizlere dağıttık, talep edilmesi hâlinde basılı olarak da temin edeceğiz. Gündemdeki bütçesi görüşülecek kamu idarelerinin bütçe dokümanlarını da sizlere yine, dijital ortamda en az üç gün önceden dağıtmaya devam edeceğiz.

Bu hususların ardından, müsaadenizle, kısaca görüşme takvimine değinmek istiyorum. 2025 yılı bütçe görüşmeleri bugün Bütçe ve Kesin Hesap Kanunu Teklifleri'nin Cumhurbaşkanı Yardımcımız Sayın Cevdet Yılmaz tarafından Komisyona sunumuyla başlayacaktır. Bütçe sunumundan sonra vereceğimiz bir haftalık aranın ardından 30 Ekim Çarşamba günü Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin geneli ile Sayıştay raporları üzerindeki görüşmeler gerçekleştirilecektir. Devamında, sırasıyla, duyurduğumuz takvim çerçevesinde bütçesi olan kurumlarımızın bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarını görüşmeye devam edeceğiz. Takvimde önceki yıllarda olduğu gibi, her gün bir bakanlık ve ona bağlı, ilgili, ilişkili kurumları ele alacak şekilde bütçe görüşmelerini 29 Kasım Cuma günü tamamlamayı hedefliyoruz. Bugün yapılacak sunumun sonunda da bütçe sürecinin Komisyondaki görüşme usulü hakkında bazı kararlar alacağız. Ben şimdiden 2025 yılı bütçe görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını temenni ediyor, sizlere verimli bir Komisyon süreci diliyorum.

Değerli milletvekilleri, sunuma geçmeden önce, Komisyonumuzda bulunan kamu kurumlarımızın temsilcilerinin kendilerini Komisyonumuza tanıtmalarını rica ediyorum.

Buyurun lütfen.

(Katılımcılar kendilerini tanıttılar)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tamamlandı sanırım.

Değerli milletvekilleri…

Sayın Türeli, yanlışlıkla mı bastınız?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Usul üzerine söz istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Daha bir usul belirlemedim Sayın Türeli. Olmayan usul üzerine mi söz istiyorsunuz?

CAVİT ARI (Antalya) – Usulsüzlüğünüz üzerine…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Efendim? Sayın Arı, lütfen…

VELİ AĞBABA (Malatya) – Usule uygun bir şey yapmadığınız için Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Öyle mi diyorsunuz? Sayın Ağbaba da bunun diyorsa diyecek bir şey yok, söz veriyorum.

Buyurun.

III.- USUL HAKKINDA GÖRÜŞMELER

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay tezkerelerinin Komisyonda görüşülme usul ve esasları hakkında usul görüşmesi

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet, teşekkür ederim.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri, değerli bürokratlarımız, basınımızın değerli mensupları; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bugün itibarıyla bütçemizin ve kesin hesabımızın görüşmelerine başlıyoruz. Uzun bir maraton var, buralarda sık sık görüşeceğiz, konuşacağız.

Biraz önce Sayın Muş'un da güzel söylediği gibi bütçe hakkı çok önemli bir hak, demokrasilerde vazgeçilmez bir hak, vatandaşların harcadığı, verdiği, ödediği vergilerin nereye harcandığını bilme hakkı. Tabii, vatandaşın devlet içinde yapılan milyonlarca işlemi bilmesi mümkün değil. Bunu Parlamentoya seçtiği bizler, gönderdiği milletvekilleri eliyle kullanıyor ama aynı şekilde milletvekillerinin de bunun hepsini bilmesi mümkün değil. Bu anlamda da Sayıştay devreye giriyor ve Sayıştay devlette yapılan bütün işlemlerin hepsinin ayrıntılı bir biçimde hesabını kitabını tutuyor ve sonuç itibarıyla bizim kesin hesabı görüşmelerimize, yardımcı olmak üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine yolluyor.

Şimdi, tabii, biz bu sene hem 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'ni hem de 2023 yılının Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ni yani iki yıl öncenin bütçe uygulama sonuçlarını burada görüşeceğiz.

Şimdi, tabii, burada biraz önce de bahsettiğim gibi, Sayıştay kritik bir önemde çünkü Sayıştayın görevi kamu idarelerinin mali faaliyet, karar ve işlemlerini Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetleyip sonuçları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisine doğru, yeterli ve zamanında bilgi ve raporları sunması.

Anayasa'mız madde 161'de bütçeyi ve madde 160'da Sayıştayı, gene aynı şekilde 5018 sayılı Kanun da madde 42'de kesin hesap kanunu teklifini, madde 43'te de genel uygunluk bildirimini kayıt altına almış.

Şimdi, burada tabii, dediğim gibi, hem bütçeyi görüşeceğiz hem iki yıl öncenin bütçe uygulama sonuçlarını, kesin hesabını görüşeceğiz ama çok ciddi bir problem var. O da şu: Sayıştayın hazırlayıp Meclise sunduğu 2023 yılı genel uygunluk bildirimi, 2023 yılı kesin hesabını açıklamaktan ve

şeffaflıktan uzak. Genel uygunluk bildiriminde bütçedeki ödenek artışlarının dayanağı gösterilmemiş ve artan ödeneklerin nereye harcandığı açıklanmamıştır. Bu çok ciddi bir problemdir ve buradaki görüşmelerin seyri açısından da bunu sakatlayıcı bir etki oluşturacak.

Tabii, bu "ödeneküstü harcama konusu" dediğimiz zaman önce şunu da söylemek lazım: Bugün itibarıyla da bir Anayasa Mahkemesi kararı daha açıklandı. Anayasa Mahkemesi de bu konulara çok önem veriyor. Geçmişte ödeneküstü yapılan harcamalar kesin hesap kanun teklifinde "tamamlayıcı ödenek" diye bir kalem konarak oraya o şekilde karşılanıyordu fakat Cumhuriyet Halk Partisi olarak biz geçmişte 2018 yılıyla ilgili olarak Anayasa Mahkemesine gittiğimizde Anayasa Mahkemesi bu kararı bozmuştu.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hatırlarsınız, geçen sene ek bütçeyle ilgili yine bu konuları konuştuk, ek bütçe geldi farklı farklı. Yıl sonunda Anayasa Mahkemesinin bu iptal kararı olduğu için aslında artık yeniden tamamlayıcı ödenek olmasın -yani ödeneküstü yapılmış harcamalar, vardı- onların mahsuplaşması olsun. Kullanılmayan ödenekler var bir tarafta, bir tarafta da işte burada ödeneküstü harcamalar, onları mahsuplaştıralım diye bir yapı ortaya çıkmıştı. Buna da itiraz ettik Cumhuriyet Halk Partisi olarak orada da fakat bu şekilde geçti çünkü o da son derece yanlış bir iş çünkü kullanılmayan ödeneklerin bulunduğu tertipler, ilgili bakanlıklar farklı, ödenek üstü harcama yapanların bakanlıklar farklı. Yani kurum bazında ciddi birtakım uyumsuzluklar oluşmuştu. Ona ilişkin Anayasa Mahkemesine gittik, Anayasa Mahkemesi kararı bunu da bu şekilde iptal etti. Yani Anayasa Mahkemesi ödeneküstü harcama yapılmasına izin vermiyor, bugün itibarıyla buradaki karar.

Sayın Başkan, sizde de varsa lütfen dağıtalım, çünkü bu Anayasa Mahkemesinin yeni kararı.

Şimdi, bu konu ile bizim bugün görüştüğümüz kesin hesapla olan ilişkisi şu: 2023 yılı kesin hesabını konuşuyoruz. Merkezî yönetim başlangıç bütçe ödeneği 4 trilyon 808 milyar liraydı fakat yıl sonu bütçe ödeneği 7 trilyon 290 milyar lira olarak gerçekleşti. Arada 2 trilyon 482 milyarlık bir fark var yani başlangıç ödeneği ve yıl sonu gerçekleşen ödenek arasında.

Genel uygunluk bildiriminde buna ilişkin bir kısım açıklamalar var, bir tablo 2 var, onun dipnotunda diyor ki: 15/7/2023 tarih ve 7457 sayılı ek bütçe kanununda 1 trilyon 164 milyarlık bir ek bütçe gelmişti, harcama yetkisi gelmişti. Onu da koyuyoruz çünkü dipnotta var.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN – Sayın Türeli, toparlayın lütfen.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Lütfen, konuyu bitireyim Sayın Başkan.

Fark düşüyor yani başlangıç ve yıl sonu ödeneği arasındaki fark 1 trilyon 318 milyara düşüyor fakat ondan sonrasına ilişkin hiçbir açıklama yok genel uygunluk bildiriminde. Kesin Hesap Kanun Teklifi'nde de yok çünkü daha önceki kesin hesap kanun tekliflerinde kullanılmayan ödenek ve de ödeneküstü harcama -ikisi de- tablo olarak verilirdi. Bu sene 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nde ödeneküstü harcamaya ilişkin tablo yok ve doğal olarak Sayıştay da herhâlde buradan hareket etmiş. Hâlbuki Sayıştayın yapması gereken genel uygunluk bildiriminin mantığı da bu. Demeliydi ki buraya "Ne oldu bunlar? Burada bir açık var, biz bunu burada göremiyoruz. Bu nedir?" Buna ilişkin gerekli araştırmaları, soruşturmaları yapması ve bunu tespit etmesi ve bunu rapora yazması gerekiyordu fakat yapmamış. Biz o zaman onun üzerine bir dedektif gibi yola koyulduk. "Ne yapalım? Acaba ne olabilir? Bu aradaki fark nerelerden kaynaklanabilir?" dedik çünkü genel uygunluk bildiriminde 1 trilyon 318 milyar liralık bir ödeneküstü harcamanın açıklaması yok.

Biraz önce söylediğim 7457 sayılı Kanun… Hatırlarsınız, Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşmüştük ondan önce, bu borçlanma limiti 3 kata çıkmıştı, ek motorlu taşıtlar vergisi orada ödeneküstü, Cumhurbaşkanına ödenek artırma yetkisi verilmişti. "Oradan olabilir." dedik, oraya baktık. Bu 7456 sayılı Kanun ama bu kanun, dediğim gibi, hiç, ne kesin hesap kanun teklifinde var ne genel uygunluk bildiriminde. Geçici 1'inci maddesine göre Cumhurbaşkanına bütçeye ödenek ekleme yetkisi verilmişti. Düzenleyici etki analizinde bu miktar 794,1 milyar olarak belirleniyordu ve tertipleri de belliydi, personel giderleri, Sosyal Güvenlik Kurumuna devlet primi ve SGK'ye bütçeden yapılacak tertipler; hatırlarsanız, emekli maaşları, memur maaşlarındaki artışlar, bayram ikramiyeleri bunun içindeydi.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Onu da düştük, fark indi 524 milyar liraya. Dedektifliğe devam ettik "Ne olabilir acaba?" diye. Deprem bölgesinde -hatırlarsınız, deprem oldu geçen sene, 2023 yılında- deprem illerinde olağanüstü hâl ilan edildi. Olağanüstü Hal Yasası'nın 30'uncu maddesi Cumhurbaşkanına olağanüstü hâlin gerektirdiği harcamaları karşılamak üzere genel bütçe ödeneklerinden yüzde 5'e kadar artırma yetkisi veriyor. Baktık, yüzde 5 ne kadar? 240 milyar lira. Onu da düştük, gene 324 milyar lira fark aldı.

Değerli arkadaşlar, böyle bir şey olamaz, biz bu şekilde kesin hesap kanun teklifini görüşemeyiz. Sayıştay burada görevini yapmamıştır. Neden böyle bir açıklama, böyle bir konu gündeme getirilmedi? Sayıştay temsilcileri burada, bununla ilgili onlardan da bilgi alabiliriz. Ne diyorlar acaba buna ilişkin? Vatandaşın bütçe hakkı ihlal edilmiştir çünkü biz burada iki şeyi beraber konuşacağız: Hem 2025 yılı bütçesini hem 2023 yılı kesin hesabını. Kesin hesap kanun teklifinde olmayan ve Sayıştayın genel uygunluk bildiriminde görünmeyen birtakım rakamlar var, bunlar çok büyük rakamlar. Bunların bu şekilde olması, bu şekilde görüşülmesi doğru değildir. Bu anlamda genel uygunluk bildirimi iade edilmelidir Sayıştaya, yeniden düzeltilmeli, ondan sonra bütçe görüşmeleri yapılmalıdır. Bu şekilde bütçe görüşmelerinin yapılmasının bütçe hakkına, dediğim gibi, Meclis görüşmelerine, Anayasa'ya, Anayasa'nın ilgili maddelerine ve 5018 sayılı Yasa'ya aykırı olduğu çok açık ve nettir. Bu konunun çok önemli olduğunu düşünüyoruz yani bu şekilde görüşülmesinin… Sanıyorum sizler de bizim gibi düşüneceksiniz burada.

Bu konuyu usulen toplantı öncesinde -çünkü başlayacağız artık toplantılara- gündeme getirmek istedik.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Türeli.

Sayın Usta, buyurun lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Değerli milletvekilleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, değerli bürokratlar, değerli basın mensupları; ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Bütçe görüşmelerini bugün başlatıyoruz, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısının sunumu olacak, gelecek hafta çarşambadan itibaren de değerlendirmeler başlayacak. Ben şimdiden 2025 bütçesinin hepimiz için, milletimiz için hayırlı olmasını temenni ediyorum.

Şimdi, Sayın Başkan siz de ifade ettiniz, bu bütçe hakkı önemlidir yani Parlamentoların aslında varlık sebebidir, bütçe hakkını da millet adına Meclis kullanır, Meclisin kullanması demektir, milletvekillerinin bu yetkiyi, bu hakkı kullanması demektir. Tabii, buradaki önemli husus, bu hakkın etkin kullanılması, Meclisin yasama denetiminin etkin yapılması meselesidir.

Ben konuyu bu Meclis TV meselesine getirmek istiyorum Sayın Başkan. Bir de şunu söyleyeyim: Tabii, bütçe görüşmeleri bütün dünyada olduğu gibi bizim ülkemizde de özel olarak düzenlenmiş görüşmelerdir yani hem Komisyon tarafı hem de Genel Kurul tarafı, diğer kanunlardan farklı olarak, özel olarak düzenlenmiştir, istisnai bir durumdur. Şimdi, burada yıllardır bu konu tartışılıyor "Meclis TV niye bütçe görüşmelerini vermiyor?" şeklinde. Abdüllatif Şener Bey'in Maliye Bakanlığı döneminde -ben o dönemde yurt dışında olduğum için, onun dışındaki bütün Meclis görüşmelerinde hep oldum bürokrat olarak da ama ben onu hatırlamıyorum yani bizzat yaşamış değilim- 97 yılında Meclisteki Komisyon görüşmelerinin o zaman Meclis TV tarafından verildiğini kendisi de ifade ediyordu. Yani Türkiye yirmi yedi yıl önce kullandığı bir hakkı... Özellikle tabii, bu, muhalefet açısından önemli; muhalefetin o denetimini etkin yapabilmesi, o bütçe hakkını etkin kullanabilmesi açısından sesini vatandaşa duyurabilmesi gerekir. Evet, yine, tutanaklarımız var elimizde ama bir şeyin, tabii, görselinin olması gibi olmuyor hiçbir şey. Dolayısıyla bunu bugünden niye söylüyorum Sayın Başkan? Tabii, bugün biz değerlendirme yapmayacağız, bugün konuşmayacağız, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısının sunumundan sonra dağılacağız. İlk günden itibaren genelinde... Sonra Sayın Bakanlar gelecek buraya, onların konuşmasını bütün kameralar çekecek, ondan sonra Sayın Bakanların konuşması bitip milletvekillerinin konuşması geldiğinde bütün kameralar, Meclis TV dâhil, herkes dışarı çıkarılacak. Böyle bir şeyi kabul etmek mümkün değil yani bu Parlamentonun saygınlığı açısından da mümkün değil. Yani özellikle AK PARTİ Grubundaki arkadaşlara sormak istiyorum: Bu sizin zorunuza gitmiyor mu? Sayın Bakanlar burada elbette önemli şeyler söyleyecekler, onların söylediği önemli de Parlamento hakkı, Parlamentonun bütçe hakkı diyoruz ve bu hakkı milletvekili kullanır diyoruz ama milletvekilinin sözlerinin hiçbir televizyon tarafından çekilmesine müsaade edilmiyor. Böyle bir şey olabilir mi? Bu son derece yanlış bir şey. Dediğim gibi yani Türkiye yirmi yedi yıl önce kullandığı o demokratik olgunluğu bugün niye gösteremiyor? Sayın Başkan -bunun altyapısının hazırlığı açısından bugün söylüyorum yani bugün elbette bizim konuşmamız olmayacak, bugünle ilgili değil ama gelecek hafta yani 30 Ekimden itibaren bu konu tekrar gündemimize gelecek- sizden istirhamımız şudur: Bunun altyapı hazırlığının yapılması, bu çalışmaların yapılması ve Meclis TV'nin en azından Komisyon çalışmalarının tamamını yayınlamasının sağlanması gerekir.

Bakın yani iktidara hak veriyorsunuz, muhalefete hak yok. İktidar her rejimde var yani en demokratik rejimde de diktatörlükte de her tarafta iktidar var değil mi? İktidarsız bir şey olmuyor, bir iktidar oluyor ama rejimleri demokratik yapan muhalefettir, muhalefetin varlığıdır, muhalefetin gücüdür, muhalefetin söz hakkıdır. Muhalefetin söz hakkının olmadığı, muhalefetin söz hakkının kesildiği bir yerde bir sistemin demokratik olmasından bahsedilemez. Dolayısıyla -çok geç kalmış bir şey olmakla birlikte- Sayın Muş, sizin de özellikle başlangıçtaki bu bütçe hakkına ilişkin tespitlerinizden, oradan da biraz daha ilham alarak veya cesaret alarak bu talebimizi bir kez daha iletmek istiyorum, bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Eğer olmayacaksa yani milletvekillerinin konuşmaları Meclis TV tarafından veya diğer kameralar tarafından çekilemeyecekse o zaman Cumhurbaşkanı Yardımcısınınki de çekilmesin, Bakanlarınki de çekilmesin madem öyle; bu, arzu ettiğimiz bir şey değil ama hakikaten, hem demokratik anlayış açısından insanın zoruna gidiyor hem de burada bir milletvekili olarak hepimizin zoruna gidiyor. Bunun önemli olduğunu düşünüyorum. Bu konunun Divan tarafından -Divanın, tabii, burada inisiyatif kullanacak bir şeyi var mı onu bilmiyorum ama tabii, bu Divanın karar vereceği bir şey- dikkate alınması gerekir diye düşünüyorum; bu, birinci hususstu.

İkinci husus: Bununla bağlantılı olarak az önce bir mesaj geldi -çok emin değilim ama- bir basın mensubu arkadaştan. Ajanslar dışında basın mensuplarının alınmaması diye bir şey, böyle bir durum var mı yani bütün basın mensuplarının girme hakkı yok mu buraya, sadece ajanslar için mi bu hak kullanılıyor?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Eğer böyle bir şey varsa, ajanslar dışında basın mensuplarının alınmaması diye bir şey varsa zaten o külliyen yanlış. Dolayısıyla, her basın mensubunun gerekli güvenlik tedbirleri alındıktan sonra buraya girebilmesi lazım.

Şimdi, Türkiye'yi ileriye götürmek lazım Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı yani geriye götürmenin bir anlamı yok. Şimdi, en son 2018'de biz şu kitabı yayınlamışız, 2018-2020. Nedir bu? Orta vadeli programın temel makroekonomik ve mali hedeflerinin detayı. Yani özellikle orta vadeli programa bu kadar vurgu yapıldığı bir dönemde... Biz bunları yayınlıyorduk, detaylarını yayınlıyorduk üç yıl için. Bir yıllık detayı yani bu yıl için konuşacak olursak 2025'i henüz dağıtılmadı, o da niye dağıtılmadı onu bilmiyorum. "Genel Ekonomik Hedefler" kitapçığının normal şartlarda elimizdeki sette olması lazım çünkü 17 Ekimde bütçe Meclise verildiği gün "Genel Ekonomik Hedefler" kitabı -DPT'den gelen bir gelenektir- o gün çıkar, o gün çıkmıyorsa bir problem var demektir, bize gelen sette hâlâ o yok.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – 30 Ekimden önce gelecek.

ERHAN USTA (Samsun) – 30 Ekim değil, 30 Ekimde beklediğimiz şey, program kitabıdır, yıllık programdır çünkü onun yazım meselesi olduğu için...

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – "Genel Ekonomik Hedefler ve Yatırımlar" kitabı gelecek.

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı, onu 17 Ekimde biz Meclise gönderiyorduk; yıllarca bu işi koordine etmiş, yapmış bir eski bürokrat olarak söylüyorum.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Hiçbir arkadaşta yok.

ERHAN USTA (Samsun) – Gelmedi, bize dağıtılan sette yok.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Yok, hep 30 Ekimden sonra...

ERHAN USTA (Samsun) – Hayır, hiç öyle bir şey yok. İbrahim Bey o işin detayını, o kadar tarihini bilmez, öyle bir şey yok yani biz bu işi yıllarca yaptık; Planlamacı arkadaşlar, eskici Planlamacılar, Kutluhan Bey bilir onu. 17 Ekimdir bunun tarihi ve 17 Ekimde Meclise gönderilir. Eğer gönderilmediyse de... Biz bir defa geciktik, Akif Hamzaçebi -çok iyi hatırlıyorum- o zaman bizi, Planlamayı perişan etmişti "Bu 17 Ekim olmasına rağmen niye çıkmadı?" şeklinde. 17 Ekimdir bunun tarihi çünkü orada bir yazım yok. Makro dengeler, bütçe dengeleri çıktıktan sonra o kitap otomatik olarak zaten yazıcıdan çıkar. Şimdi, bu, birinci husus.

İkincisi, esas şu: Sayın Yılmaz, şu kitabı niye çıkarmaktan vazgeçtiniz bilmiyorum yani bu yıl için söylüyorum, 25, 26, 27'nin mali ve ekonomik hedeflerinin daha detaylı bir şekilde verildiği bir kitapçıktır. Yani bakın, bu o kadar önemliydi ki biz bunun İngilizcesini de yayınlıyorduk ve buna dışarıdakiler de çok kıymet verir; bu, yabancıların da kullandığı bir kitapçıktı. Türkiye'yi geri götürmemek lazım yani şeffaflık konusunda da hep geriye gittiğimizi biliyoruz ama hiç olmazsa bu konuda ben... Muhtemelen siz bunu bilmiyor, farkında olmuyor olabilirsiniz ama bunun yapılmasının önemli olduğunu düşünüyorum.

Bütçe görüşmelerinin hayırlı olmasını tekrar temenni ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Arkadaşlar, çarşamba günü de görüşeceğiz geneli üzerinde.

Sayın Temurci, buyurun.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – Sayın Başkan, sadece bir şey ilave edeceğim. Ben bu vesileyle bütçe çalışmalarının ülkemiz, milletimiz için hayırlara vesile olmasını diliyorum. Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza, ekibine, bürokrat arkadaşlara hoş geldiniz diyorum.

Şimdi, tabii, Sayıştaydan bahsedildi. Ben geçen sene Plan ve Bütçede ilk yılımı geçirdim, Sayıştay raporlarını okuduğumda bu herhâlde bir gelenek değildir, düzeltilir mantığıyla geçen sene bununla ilgili herhangi bir şey söylememiştim ama usule yönelik bir şey var, mutlaka sizler Sayıştay raporlarını okuyorsunuzdur.

Şimdi, gerek Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nda gerek Sayıştay Kanunu'nda doğru, yeterli ve zamanında bilgiden bahsediliyor ve bütçe hakkı... Mehmet Muş Bey'in, Başkanımızın ifadesiyle yani aslında oradan aldık mesajı. Şimdi, ben böyle genel olarak raporlara bir baktığımda -ilginç gelebilir yani bakmayan arkadaşlarımız varsa mutlaka baksınlar- yüzde 50'nin üzerinde -o 200 küsur kurum var ya- incelenen kurumlar doğru, yeterli ve zamanında bilgiyi vermemiş diye Sayıştay bizim önümüze bir tablo koyuyor. Şimdi, bu çok tehlikeli bir şey yani bugün için de tehlikeli, dün için tehlikeliydi, bu herhâlde geçer diye düşünmüştük. Ben üç beş aşamada bunlara baktığımda, hakikaten bu bütçe hakkı meselesinin, Sayıştayın bu şekildeki raporlarının mutlaka ilgililer tarafından görülüp bunların bir şekilde yola konulması lazım. Dolayısıyla mutlaka sizler talimatlandıracaksınızdır, buna bir bakın, burada çok ciddi bir sorun var yani bütçelerini onaylayacağımız kurumlar Parlamentonun kendilerinden istediği ve Sayıştayın Parlamento adına yapmış olduğu denetlemede doğru, yeterli ve zamanında bilgi vermiyor diye... Yüzde 55'in üzerinde. Tam rakamı inşallah, önümüzdeki hafta konuşuruz. Ben de bunu ilave etmek istedim.

Tekrar bütçemiz inşallah, hayırlı bir şekilde burada tartışılır ve olumlu neticeler elde edilir.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Türeli, siz tekrar mı söz istediniz?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, bitirelim artık şu usul tartışmasını ya.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Şimdi, biraz önce bahsettiğim bu konu aslında ekim başında Cumhuriyet Halk Partisi Grup Başkan Vekillerimiz tarafından Meclis Başkanına iletilmişti yani bu, genel uygunluk bildiriminin iade edilmesi ve usule uygun olarak hazırlanmış olmasına ilişkin ama Meclis Başkanından, Sayın Kurtulmuş'tan gelen 10 Ekim tarihli yazıda da işte, bunun yerinin Plan ve Bütçe Komisyonu olduğuna, orada konuşulması gerektiğine ilişkin bir ifade vardı, herhâlde "Bizim bunu inceleme yetkimiz yok." dendi bir biçimde ama burası Plan ve Bütçe Komisyonu ve Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bu konu önemli. Bakın, 1 trilyon 318 milyar liralık bir açıklanamayan, Sayıştay raporunda açıklanmayan bir ödeneküstü harcama var. Biraz önce dediğim gibi, nereler olabilir diye biz baktığımızda... Onları da bilmiyoruz, harcandı mı hepsi, ne kadar harcandı. Örneğin, Olağanüstü Hâl Yasası'nın 30'uncu maddesindeki yüzde 5'in hepsi mi harcandı, yoksa geçildi mi, geçildiyse bunları görme ihtiyacımız var. Sayıştay raporunda bunları görmeyeceksek nerede göreceğiz arkadaşlar? O zaman burada beş taş oynuyoruz, burada yaptığımız işin ciddiyeti budur. Biz ne yapacağız bu sene? Önümüzdeki yıl için vergilerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına bir ön izin vereceğiz, yetki vereceğiz ama aynı zamanda da iki yıl öncenin uygulama sonuçları nelerdi, hedef amaçlar nelerdi, ulaşıldı mı, usule uygun olarak mı yapıldı, hukuki olarak her şey hukuka uygun olarak mı işledi, bunu bilme ihtiyacımız var.

Bu, genel uygunluk bildirimindeki eksiklik çok büyük bir eksikliktir ve bizim oturup da görmezlikten geleceğimiz bir şey değil, buradaki bütçe görüşmelerini bu sakatlar. Lütfen bu konuda gerekli hassasiyetin gösterilmesini istiyoruz.

Sayıştay burada, Sayıştay temsilcilerinden görüş alabiliriz Sayın Başkan, onların da bu konuya ilişkin neden böyle bir açık... Burada Sayıştay temsilcileri var sonuç itibarıyla.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Tamamlıyorum.

Bu konu önemli bir konu, gerçekten önemli bir konu yani bu konunun üzerinde duralım. Bu şekilde bunun, Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nin görüşülmesi hukuki değildir, yasal değildir, Anayasa'ya aykırıdır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, Sayın Yılmaz'a söz vereceğim ancak bir iki konuya değinmek istiyorum. Sayın Temurci'nin dile getirdiği Sayıştay raporlarına yeterli ve zamanında bilgi vermeyen kurumlar buraya geldiği zaman Sayın Temurci, lütfen dile getirin, burada soralım, niye zamanında bilgi vermemişler. Burada beraber sorarız, onlar da mutlaka bir açıklama yapacaklardır.

SELİM TEMURCİ (İstanbul) – İnşallah önümüzdeki hafta...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şöyle: Bakanlıkların da kurumların da bir çalışması var yani iki gün içinde getir dediğin zaman yetiştiremez o da onu. Bir bakalım burada, neymiş, aslı astarını çıkarırız buraya, Parlamentoda, Komisyonda bunu konuşuruz.

Sayın Usta'nın dile getirdiği bu ajanslar meselesini... Daha önce Komisyon karar aldı. Bütçeye çok yoğun ilgi olduğu için burası çok kalabalık oluyordu ve bir TRT var burada, bir de ajanslar var, bütün ajansları alıyoruz. Dolayısıyla bunlar zaten canlı yayın değil, yayını dağıttıkları için bütün kanalların buraya erişimi söz konusu.

Değerli milletvekilleri, burada...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Yalnız, muhalefet konuşurken kameraların hiçbiri bu tarafa dönmedi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer, yarım saattir usul üzerindeki görüşleri dinledim, müsaadenizle...

Değerli milletvekilleri, bir de burada dile getirdiğiniz bazı eleştiriler var, Parlamentonun...

ERHAN USTA (Samsun) – Ajansın dışındaki diğer şeyleri...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Yok, yok, yazılı bütün basını alıyoruz, ajansları alıyoruz, bir de TRT var sadece.

ERHAN USTA (Samsun) – Onu anladım, kameraların çıkarılması meselesi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Efendim?

ERHAN USTA (Samsun) – Kameraların çıkarılması meselesi...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, TRT alınıp diğer televizyonlar niye alınmıyor?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ajanslar burada Sayın Ağbaba.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri... Değerli milletvekilleri, bir müsaade buyurun.

VELİ AĞBABA (Malatya) – TRT bize...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar... Sayın Ağbaba...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Tek bir noktayı çekiyorlar, bu tarafa bir kere bile dönmediler.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Arkadaşlar, Sayın Gürer'i çeker misiniz, dönün bu tarafa. Lütfen bir çekin, en çalışkan milletvekilimiz.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, bu TRT'yi almanızın sebebi ne? TRT tarafsız mı, ne Allah aşkına? Allah aşkına ne?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, Sayın Ağbaba...

VELİ AĞBABA (Malatya) – TRT'yi niye alıyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Halk TV'yi niye almıyorsunuz, Sözcü'yü niye almıyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ya, ben enerjimizi...

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Muhalefetten haber bile vermiyor!

VELİ AĞBABA (Malatya) – O da olacak, merak etmeyin, çok iyi hazırlandık Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, şimdi, çarşamba gününü bekleyin, orada...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hayır, geçen hafta bir kanun teklifi geldi de çektiniz ya, acaba, şimdi de çekme ihtimaliniz var mı, onun için böyle bakıyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buradaki eleştirilere göre bakacağım, eğer burada eleştiriler çok...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Geçen hani dediniz ya, "İsrail Türkiye'ye saldırıyor, gök kubbeyi kuracağız, silah alacağız, savunma sanayisine destek olacağız." dediniz, birden çektiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, Komisyondaki...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bu Destici size çok kızıyor, haberiniz olsun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba... Sayın Ağbaba, Komisyonumuzun...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Niye çektiniz? Siz kimin yanındasınız?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Biz milletin yanındayız.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bu kanun teklifini çekerek kimin yanındasınız?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, Komisyonumuzdaki milletvekillerimizden gelen eleştiriler ve öneriler üzerine müzakerelere ara verdik Komisyon olarak. Dolayısıyla şu anki gündemimiz bütçe. Dolayısıyla sizden gelen bu eleştirileri Başkanlık Divanı olarak değerlendirdik ve müzakereleri ileri bir tarihe erteledik.

Şimdi, değerli arkadaşlar...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bizimle falan değerlendirmedin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, AK PARTİ sözcüsü övdü, övdü, övdü, ona da mahcup oldun.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – İşte, Komisyonun bağımsızlığını ve...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Yarım saat övdü, 5 kez söz verdin; bu kanun teklifi şöyle güzel, böyle güzel dedi, adamın sözü bitti, kanun teklifini geri çektin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, burada...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hayır, AK PARTİ sözcüsüne de yazık, o da mahcup oldu.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, işte Komisyonumuzun buradaki bağımsızlığını ve işine hâkimiyetini görüyorsunuz.

Teşekkür ediyoruz.

ERHAN USTA (Samsun) – Görüşmelerin verilmesi konusuna ne diyorsunuz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, Sayın Usta, görüşmelerle alakalı, daha önceki dönemlerde bir defa bu yapıldı ve ondan sonra bir daha bu tekrarlanmadı Komisyonda ve o günden bugüne kadar da o dönem yaşanan belli gerginliklerden dolayı bu konu o günkü Komisyon yönetimleri tarafından kaldırıldı. Dolayısıyla...

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonunda gerginlik olmuyor; müzakere oluyor, mücadele oluyor ama gerginlik olmuyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, inanın ben mikrofonla, siz mikrofonsuz, bastıramıyorum sizi.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bunda sizin de önemli bir katkınız var; sizin de hakkınızı yemeyelim, bunda sizin de katkınız var. Dolayısıyla canlı verebiliriz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki.

Dolayısıyla, parlamentolar ve devletler gelenekleriyle vardır, Komisyonumuz da gelenekleriyle devam edecektir.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı bekliyor. Bir sunsun bütçeyi, ona göre biz hazırlık yapalım.

Çok teşekkür ediyorum.

AHMET VEHBİ BAKIRLIOĞLU (Manisa) – Ama burada Rahmi Bey'in söylediği şey çok önemli.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Usul... Usul... Cevap istiyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hangi usul?

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Lütfen... Biraz önce söylediğim... Sayın Başkan, yapmayın.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hayır, Sayın Türeli, neyi öğrenmek istiyorsunuz? Cevap verdim sizlere.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Cevap vermediniz. Bakın, bu şekilde Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ni görüşemeyiz çünkü ortada açıklanmamış olan, Kesin Hesap Kanunu Teklifi'nde yer almayan...

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, bir müsaade edin.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Şu an kesin hesabı görüşmüyoruz ki.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Görüşemeyiz arkadaşlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli…

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayıştayın bildiriminde olmayan bir para var, 1 trilyon 318 milyar. Ya, böyle bir şey olabilir mi!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, bir müsaade eder misiniz, öyle bir durum yok.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Nasıl yok?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bütün dokümanları alt alta koyduğunuz zaman rakamlar orada.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, rakamlar orada.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ya, arkadaşlar, rakamlar orada. Bütün tabloları, dokümanları alt alta koyun, rakamı buluyorsunuz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, lütfen ara verin, beraber şey yapalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, ara vermeyeceğim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir dakika, ben konuşmamı bitireyim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir müsaade edin.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Siz bitirin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Siz bana laf atıyorsunuz. Usulle alakalı…

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ben laf atmıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir dakika…

Değerli arkadaşlar…

ÖZGÜR KARABAT (İstanbul) – Lafı ben atıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Karabat, bir durun, sözcünüz burada.

ÖZGÜR KARABAT (İstanbul) – Hayır, laf atmıyor, görüşünü ifade ediyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben konuşuyorken müdahale ediliyor.

Değerli arkadaşlar, bir müsaade edin.

Sayın Türeli, bakın, siz burada görüşlerinizi ifade ettiniz, doğru mu? Doğru. Siz diyorsunuz ki "Bu kadar rakamı biz göremiyoruz." Tabloları alt alta koyduğunuz zaman, rakamları topladığınız zaman sonuca ulaşıyorsunuz. Dolayısıyla bununla alakalı benim usulüm bu, bununla alakalı tutumum bu yönde. Eğer tutumumla alakalı eleştirinizi daha da artıracaksanız ben tutumumu Komisyonun takdirine sunacağım; benim burada söyleyeceğim şey bu.

Şimdi, Sayıştay, Meclis adına yüksek denetim faaliyeti yürüten anayasal kurum, Parlamento adına yapıyor bunları. Kanun gereği işlevsel ve kurumsal bağımsızlığa sahip Sayıştay hazırladığı denetim raporlarını Meclise sunuyor. Şimdi, değerli arkadaşlar, bütçe hakkı ve denetim fonksiyonu gereği Komisyonumuz tarafından bu raporlar bütçe ve kesin hesap görüşmeleri sürecinde gündeme alınmakta ve Sayıştay raporlarında yer alan bulgular ve raporların içeriğine ilişkin milletvekillerimiz tarafından görüş, eleştiri ve öneriler gündeme getirilebiliyor. Sayıştay tarafından 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne ilişkin olarak hazırlanan genel uygunluk bildirimi başta olmak üzere 4 adet genel rapor ve 225 adet kamu idaresi denetim raporuyla birlikte 229 adet Sayıştay raporu Meclis Başkanlığına sunuldu, bütün o yıl içerisindeki harcamaların tamamı bu raporlarda. Söz konusu raporlar merkezî yönetim bütçe ve kesin hesap kanunu teklifleriyle birlikte görüşülmek üzere Başkanlığa geldi. Bahsi geçen hususlara ilişkin Komisyonumuzda bütçe müzakereleri sürecinde sizlerin görüş ve

eleştirileri burada cereyan ediyor ve buna göre Komisyon bir karar veriyor ama iddia ettiğiniz gibi burada "1 trilyon yok, kayboldu." öyle bir durum söz konusu değil, bunu ben söylüyorum size. Eğer bu noktada siz farklı bir görüşe sahipseniz ben buradaki tutumumu… Benim müzakerelere başlama yönünde bir tutumum var. Eğer siz burada tutumunuzu, bu tavrınızı sürdürürseniz ben Komisyonun kararına müracaat etmek zorunda kalacağım.

Sayın Usta, buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Başkan, teşekkür ederim.

Aslında Aşkın Bey'in söylediği bu konu önemli. Ben bunu TBMM bütçesinde o gün konuşmayı planlıyordum ama bu işin kesin çözümü şu yani büyük ihtimal iktidar partisi veya Milliyetçi Hareket Partisinden arkadaşlar da buna katılacaktır: Kesin hesap komisyonu diye ayrı bir komisyonun kurulması lazım. Burada, aslında bütçe görüşmelerinde kesin hesaplar hep gölgede kalıyor yani iki yıl öncesinin bütçesini hiç kimse konuşmuyor; hele bu kadar yüksek enflasyonun, artık rakamın ne olduğunun bile önemsizleştiği bir ortamda bu konuşulmuyor. Dolayısıyla, inşallah, İç Tüzük çalışmaları yapılırsa bu kesin hesap komisyonunu mutlaka kurmak lazım, ayrı bir komisyon olarak kesin hesabın o komisyon tarafından görüşülmesi lazım yani kullanılan paranın, Sayıştay raporlarının tam olarak orada daha fazla gündeme getirilmesi gerekir; yoksa burada yeni yıl bütçesini konuşurken, yeni makroları, yeni ekonomik durumu, güncel sorunları, yakıcı sorunları konuşurken kesin hesap hep gölgede kalıyor. Bunun da ben ülke açısından zararlı olduğunu düşünüyorum. Burada bir fikir birliği olduğunu da düşünüyorum, bunu ivedilikle yapmak lazım. Bir kesin hesap komisyonunu, ayrıca Plan ve Bütçe Komisyonu dışında bir komisyonu kurmak gerekir diye değerlendiriyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli…

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, şimdi, sizin tutumunuzu oylatmanız ya da oylatmamanız değil problem. Siz dediniz ki "Burada böyle bir şey yok, bunların hepsi tablolarda var." Ben de diyorum, iddia ediyorum ki yok. Bunun için diyorum bunun için gerekli bir incelemeyi yapalım, eğer yoksa onun için de gerek duyulmaz ama biz kesin hesap… Bakın, bütçeyi görüşürken bizim bir rapora ihtiyacımız yok. Konuşacağız; Cumhurbaşkanı Yardımcımız, diğer bakanlarımız gelecek, sunuşlarını yapacak ama kesin hesabı görüşmemiz için bizim Sayıştayın raporlarına ihtiyacımız var ve genel uygunluk bildirimi -bakın, adı üzerinde "uygunluk bildirimi"- onu inceliyor ve uygun olup olmadığını söylüyor. En temel olan, Sayıştay raporudur. Ayrıca, Sayıştayın, tabii, birçok farklı farklı kurum için de raporları var. Bu yüzden, burada bir terslik var. Kesin hesap kanun teklifinde bu konu yok, eksik ve genel uygunluk bildiriminde de Sayıştay sanki böyle bir olay yokmuş gibi davranıyor. Sizin dediğiniz gibi değil "Buna ilişkin tabloları alt alta koyuyoruz, bu rakama ulaşıyoruz." Ulaşamıyoruz. Ulaşıyor olsak neden bunları söyleyelim? Bunun için, bu konuda bir inceleme yapalım, Sayıştay da olsun ve varsa bir şey bize o konuda bilgi versinler yoksa bu görüşmeler doğru değil. Bu görüşmeleri, dediğim gibi, hukuken sakatlayan bir yapı içindeyiz. Yani biz görüşeceğiz, konuşacağız her bütçeyi. Neden? Şimdi, biz hemen hemen her bütçede bunları tekrar gündeme getireceğiz. Bir problem var ortada, bu problemi çözmemiz için söylüyorum ve Plan ve Bütçe Komisyonu olarak bu konuda bir inisiyatif alalım istiyoruz Sayın Başkan, sizden de istediğimiz budur.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum Sayın Türeli.

Şimdi, burada bugün sunum alacağız, 30 Ekimde de geneli üzerindeki müzakerelere başlayacağız. O gün müzakerelerde burada ilgili kuruluşlar, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sayıştay olacak. O gün sorarız "Hangi kurumda eksiklik var?" diye. Harcamayı yapan kurum burada.

ERHAN USTA (Samsun) – Sayıştay burada.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tamam Sayın Usta.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Olayı çok önemsizleştiriyorsunuz Sayın Başkan.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hayır.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayın Başkan, yapmayın böyle.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye…

Değerli arkadaşlar, sorarsınız, dersiniz ki: "Burada eksik var."

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Söylüyoruz eksiği.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Tamam işte, o gün müzakere edeceğiz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – 30 Ekimi mi bekleyeceğiz?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Arkadaşlar, sunumu almam lazım benim. O gün sorarsınız "Şu kurumda bu eksik var, şu kadar rakamı eksik görüyoruz." Bu arkadaşlarımız da burada, harcayıcı kurumlar da burada, nakdi çözen Maliye Bakanlığı da burada, Muhasebat da burada; onun cevabını size verirler. Yani müzakereyi bunun için yapıyoruz değerli arkadaşlar. Şimdi, kamu kurumları eğer burada bir eksiklik yapmışlarsa, sizin iddia ettiğiniz gibi bu kadar bir rakam gözükmüyorsa burada bunun izahatını isteyeceğiz onlardan. Dolayısıyla arkadaşlar, benim tutumum objektiviteden yana, şeffaflıktan yana ama hakkaniyetten de yana. Şimdi, siz de çok iyi biliyorsunuz ki 1,5 trilyon gibi bir rakamın bütçe içerisinde kaybolma imkân ve ihtimali yok. Buradaki arkadaşlar açıklayamazlarsa o zaman deriz ki "Siz bunu açıklayamıyorsunuz, kesin hesabınızı ibra etmeyeceğiz." Yani bunu söyleriz. Ama eğer arkadaşların buna cevabı varsa, bunu izah edebiliyorlarsa aynı şeyin üzerinde dönmenin de bir manası yok; bunu söylüyorum. Burada hepinizin devlet tecrübesi var, yıllarca bu işlerin içerisinde bulunmuşsunuz; bu rakamları çoğu üyemizden, çoğu arkadaşımızdan çok daha iyi analiz edebiliyorsunuz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bu, dediğiniz gibi, ibra edilmemeye kadar gidebilir, şimdi siz söylediniz ağzınızla; bu, sıkıntılı bir durum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, izah edemezlerse o zaman konuşuruz.

Sayın Türeli, burada, kifayetimüzakere…

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Hayır, komisyon gibi bir şey oluşturun Sayın Başkan, ona ilişkin bir görüşme yapılsın Sayıştaydan da yararlanarak.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Türeli, gündeme geçeceğim.

YAŞAR KIRKPINAR (İzmir) – Öyle bir şey olur mu ya?

ORHAN YEGİN (Ankara) – Sunumu dinleyelim.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir saniye değerli arkadaşlar.

Gündeme geçeceğim ve sunuma alacağım.

Teşekkür ediyorum.

Sayın Yılmaz…

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Bir dakika Sayın Başkan, Sayın Yegin oradan bir şey söylediği için cevap vereyim.

Cumhurbaşkanı Yardımcısının sunuşunu tabii ki dinleyeceğiz ama buradaki problem şu: Bugün bütçe ile kesin hesap başlıyor, fiilen bugün başlıyor, biz bunu o yüzden başlangıçta söylüyoruz. Sonrasında bu tekrar tekrar, yeniden ifade edilebilir, ilgili bakanlık bütçeleriyle ilgili söylenebilir. Bugün fiilen başladığı için, bu tartışma öncesinde yapılması gereken bir tartışma.

ORHAN YEGİN (Ankara) – Tamam, dikkat çektiniz.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Ama her şey bunun üzerine dayanıyor, hiçbir şey yokmuş gibi davranıyorsunuz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Başkan, şöyle bir şey yapalım mı?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Sayıştay burada, Başkan Yardımcısı arkadaşımız burada; eğer Aşkın Bey'in de iddia ettiği hususlar yoksa bir kelimeyle böyle bir şeyin olmadığını ifade etsin, devletin kayıtlarına da geçsin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, 30'unda Sayıştaya da söz vereceğim -bakın, burada kayda giriyor- Strateji ve Bütçe Başkanlığına da söz vereceğim. Önce sunumu alayım. Burada, arkadaşlar, siz de iyi biliyorsunuz, arkadaşlar izahatını yapsınlar. Muhasebat da burada, nakdi çözen ilgili Genel Müdür de burada. Burada oturur, tek tek sorarsınız, onlar da cevabını verirler size.

Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısına söz veriyorum.

Sayın Yılmaz, buyurun.

IV.- KANUN TEKLİFLERİ VE DİĞER İŞLER

A) KANUN TEKLİFLERİ

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkereleri (*)

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri; sizleri şahsım ve Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan adına saygıyla selamlıyorum.

2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ile 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi görüşmelerinin ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Bugün Gazi Meclisimizde görüşmelerine başladığımız 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi 17 Ekim 2024 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisimize sunulmuş olup 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ve Sayıştay raporları ise Anayasa ve kanunlarda yer verilen takvim uyarınca hazırlanarak yine Meclisimize sunulmuştur. Bütçemiz, siyasi istikrarımızın göstergesi olan ve yirmi iki yıldır aralıksız görev yapan AK PARTİ hükûmetlerimizin 23'üncü, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminin ise 7'nci bütçesidir. 2025 yılı bütçesi istikrar, icraat ve kalkınma bütçesidir.

Bu yılki bütçemizi paylaşacağım hususlar itibarıyla "kazanımları sürdürülebilir hâle getiren, ekonomik kalkınma ve sosyal refahı önceleyen bir bütçe" olarak tanımlayabiliriz. 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'miz, yatırımı, istihdamı, üretimi ve ihracatı destekleyen, sosyal refahı artıran bir yaklaşıma sahiptir. Bütçemizde, büyümenin sağladığı imkânları toplumun bütün kesimleriyle paylaşmak esas alınmıştır. 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'miz, işçisi, esnafı, emeklisi, genci ve yaşlısıyla toplumun tüm kesimlerinin ihtiyaçları gözetilerek hazırlanmış, her bir programında

* (1/278) ve (1/277) esas numaralı Kanun Teklifileri tutanağa eklidir.

81 ilimizin gereksinimleri düşünülerek huzurlarınıza getirilmiştir. 2025 yılı bütçesi, güçlenen beşerî sermayemizin, daha etkin hâle gelen iş gücü piyasamızın bütçesidir, yüksek katma değerli üretimin, Türkiye'nin artan AR-GE ve yenilikçilik kapasitesinin bütçesidir. 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'miz, çevresel sürdürülebilirliğin, yeşil ve dijital ekonomiye geçiş yönünde teknolojik dönüşümün bütçesidir. Kamu altyapı yatırımlarının etkinleştirilmesi ve tarımda verimliliğin ve üretimin artırılmasını içermektedir. Bütçemiz afet sonrası dönemde Cumhurbaşkanımızın liderliğinde ortaya koyduğumuz hızlı rehabilitasyon ve ihya kararlılığımızı yansıtmaktadır. 2025 yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi'miz, mali disiplinin korunması, ekonomik istikrarın sağlanması ve sürdürülebilir büyümenin desteklenmesi politikalarımızla uyumludur. Maliye politikamızı, deprem hariç harcamaları kontrol altında tutacak, kamu açıklarını kademeli olarak düşürecek ve dezenflasyon sürecini destekleyen bir yaklaşımla hazırlayarak huzurunuza getirmiş bulunuyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bütçe sunumumda öncelikle bütçe hazırlık sürecinde hâkim olan dünya ve Türkiye ekonomisindeki gelişmelere dair özet bir değerlendirmeyi sizlerle paylaşacağım. Ardından, kalkınma planı ve orta vadeli programımızı esas alan insan ve hizmet odaklı yaklaşımımızın yanı sıra ekonomide güven ve istikrarı önceliklendiren, kaynakların etkin şekilde kullanımıyla üretimde teknolojik dönüşümü, kalıcı refah artışını ve adil bölüşümü hedefleyen bir anlayışla hazırladığımız 2025 yılı bütçesine dair temel hususlara değineceğim.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonunun değerli üyeleri; yakın coğrafyamız başta olmak üzere, dünyanın farklı bölgelerinde güven ve istikrarı tehdit eden pek çok gelişme yaşanmaktadır. Bu tarihî dönemde arka arkaya gerçekleşen hadiseler insanlığın, toplumların ve ekonomilerin köklü bir dönüşüm noktasına geldiğine işaret etmektedir. Artan belirsizlik ve risklerin hâkim olduğu mevcut konjonktür geleceğe ilişkin tahminleri de oldukça güçleştirmektedir. Dünya ve bölge ekonomisinde yaşanan bu zorlu süreç 2025 yılı bütçemizin hazırlıklarında hassasiyetle dikkate alınmış, bütçemiz küresel riskleri ülkemiz için en aza indirecek şekilde oluşturulmuştur. 2022 yılında küresel ekonomide salgın sonrası uygulanan olağanüstü teşvik politikalarının geri çekilmesiyle büyüme yavaşlamıştır. Bu yıl aynı zamanda Rusya-Ukrayna savaşı başta olmak üzere jeopolitik riskler ve emtia fiyatları tarihî zirvelerine tırmanmıştır. Bu süreçte oluşan enflasyonist dalga başta gelişmiş ekonomiler olmak üzere dünya geneline yayılan bir finansal sıkılaşmayı beraberinde getirmiş, iktisadi faaliyette yavaşlama beklentilerini de artırmıştır. Bu tarihten itibaren sıkı para politikalarının ekonomik büyüme ve risk iştahı üzerindeki baskısı belirginleşirken jeopolitik gerilimler gündemdeki ağırlığını korumuştur. Diğer taraftan, Çin ekonomisindeki zayıf görünüm emtia talebi üzerinde aşağı yönlü baskı oluşturmuştur, başta petrol olmak üzere küresel emtia fiyatlarında gerilemeye yol açmıştır. Bununla birlikte, ABD ekonomisinin beklenenden daha iyi performans sergilemesi, tedarik sorunlarının azalmasıyla toparlanan imalat sanayi ve turizm başta olmak üzere canlanan hizmet sektörleri ise 2023 yılında küresel iktisadi faaliyeti desteklemiştir. 2024 yılına gelindiğinde dünya ekonomisinde istenilen seviyelere düşmeyen enflasyon oranları ve buna bağlı sıkı para politikalarının gevşeme seyri, süregelen Rusya-Ukrayna savaşı ve Orta Doğu'daki İsrail saldırılarıyla artan jeopolitik gerilimler belirsizlikleri beslerken küresel iktisadi faaliyet salgın öncesi ortalamalarının altında ancak belirli bir istikrarda seyrini sürdürmektedir. Küresel ekonomiye yönelik mevcut riskler ve belirsizlikler sürerken ekonomik büyüme istenilen seviyelerin altında ancak istikrarlı bir görünüm beklentisini korumaktadır. Nitekim, Uluslararası Para Fonunun 2024 yılı Temmuz ayı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'na göre dünya ekonomisinin 2023 yılında yüzde 3,3 büyüme kaydetmesinin ardından 2024 yılında yüzde 3,2 ve 2025 yılında yüzde 3,3'le ılımlı büyümeye devam etmesi öngörülmektedir. Uluslararası Para Fonu tarafından bugün ilerleyen saatlerde ilan edilecek 2024 yılı Ekim ayı Dünya Ekonomik Görünüm Raporu'nda bu tahminler güncellenecektir ancak önemli bir revizyon beklemediğimizi, belli ölçüde revizyonlar olacağını şimdiden ifade edebiliriz.

Tabii, rapor çıktığında hepimiz bu sonuçları görmüş olacağız. Rapora göre, 2023 yılında yüzde 1,7 oranında büyüyen -kastettiğim rapor, temmuz raporu tabii, bugün yayınlanacak rapor değil- gelişmiş ülkeler grubunun yatay bir seyirle 2024 yılında yüzde 1,7 oranında, 2025 yılında ise hafif ivmelenerek yüzde 1,8 oranında büyümesi beklenmektedir. 2024 yılında ABD'nin yüzde 2,6; avro bölgesinin yüzde 0,9 oranında büyümesi öngörülmekteyken, 2025 yılında bu ekonomilerin sırasıyla yüzde 1,9 ve yüzde 1,5 oranında büyüyecekleri tahmin edilmektedir. Başlıca ticaret ortaklarımızdan olan Almanya'nın büyüme tahminleri 2024'te yüzde 0,2 iken 2025 yılında öngörülen toparlanmayla yüzde 1,3 olarak tahmin edilmektedir. Bugün açıklanacak IMF raporunda Almanya'ya yönelik tahminlerin maalesef aşağı yönlü revize edileceği muhtemeldir. Niye "maalesef" diyorum; bizim temel ihraç pazarlarımızdan biri, Almanya'daki bu olumsuzluk bizim ihracat perspektifimiz açısından da bir olumsuzluk olarak kaydedilmelidir. 2023 yılında yüzde 4,4 oranında büyüyen, yükselen piyasa ve gelişmekte olan ekonomilerin ise 2024 ve 2025 yıllarında yüzde 4,3 oranında büyümeleri beklenmektedir. Bu kapsamda Çin'in büyüme tahminleri 2024'te yüzde 5, 2025'te ise yüzde 4,5 olmuştur. Görüldüğü üzere uluslararası tahminler genel olarak küresel büyümenin yatay bir seyir izleyeceğine ve dünya ekonomisinde ılımlı bir büyüme yaşanacağına işaret etmektedir ancak söz konusu tahminlerde küresel iktisadi faaliyetin, faiz indirim döngüsüne ve artan jeopolitik risklere nasıl cevap vereceği belirsizliğini korumaktadır. Sıkılaşan finansal koşullar ve jeopolitik gerilimlerle birlikte küresel mal ve hizmet ticareti hacminde 2023 yılında yüzde 0,8'le oldukça düşük bir büyüme gerçekleşmiştir. 2024 ve 2025 yıllarında ticaret hacmindeki artışın iyileşen tüketici güveni ve canlanan taleple tekrar toparlanarak sırasıyla yüzde 3,1 ve yüzde 3,4 oranında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, küresel ticarette görece iyimser beklentilere rağmen aşağı yönlü riskler de varlığını sürdürmektedir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; küresel enflasyon salgın sonrasında ivme kazanmış ve 2000'li yılların ortalamasının yaklaşık 2 katına çıkmıştır. Enflasyonla mücadele politikaları, manşet enflasyon oranlarında baz etkisi ve emtia fiyatlarındaki ılımlı görünümle 2023 yılından itibaren düşüş eğilimi gösterse de 2024 ve 2025 yıllarında küresel enflasyonun başta hizmet fiyatlarındaki katılık nedeniyle beklenen seviyelerin üzerinde seyredeceği tahmin edilmektedir. Enflasyondaki söz konusu katılık faiz indirim döngüsünün gecikmesine ve iktisadi faaliyetin beklenenden daha uzun süre baskılanmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, emtia fiyatlarının jeopolitik gerilimler ile iklim koşullarının etkisiyle daha oynak bir hâl alması küresel enflasyondaki yukarı yönlü riskleri canlı tutmaktadır.

Sayın Başkan, değerli üyeler; dünya ekonomisi 2000'li yıllarda ortalama yüzde 3,6 oranında büyürken, salgın öncesi ve sonrası büyüme ortalamaları arasında önemli farklılaşmalar mevcuttur. Öyle ki 2000-2019 yılları arasında ortalama yüzde 3,8 oranında büyüyen dünya ekonomisi salgın sonrasında ise ancak ortalama yüzde 2,6 oranında büyüyebilmiştir. İktisadi faaliyetteki bu görünüm küresel ticareti de etkilemiştir. Salgın öncesi 2000'li yıllarda ortalama yüzde 4,8 oranında artan dünya mal ve hizmet ticaret hacmi 2020-2023 döneminde ortalama olarak yalnızca yüzde 2 oranında artabilmiştir. Özetle, önümüzdeki dönemde yüzde 3'ün üzerinde büyüme oranıyla istikrarlı seyrini koruması beklense de dünya ekonomisi salgın sonrası hâlen istenilen düzeyde toparlanamamıştır.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri; küresel görünümün ardından Türkiye ekonomisine ilişkin son dönemlerdeki gelişmeleri de kısaca paylaşmak istiyorum. Salgın sonrası küresel ekonomide toparlanmanın hız kazanacağına dair iyimser beklentilerle başlayan 2022 yılında jeopolitik gerilimler, enerji krizi ve yüksek enflasyon sorunu baş göstermiştir. Böyle bir ortamda, ülkemiz, kapsamlı ve etkin politikaları, aynı zamanda, uluslararası diplomasi girişimleriyle küresel ve bölgesel olumsuzlukları büyük ölçüde bertaraf etmiştir. Böylece, ekonomimiz yılın tamamında -2022 yılının tamamında- yüzde 5,5 oranındaki güçlü büyüme oranıyla dayanıklılığını ispat etmiştir. 2023 yılına gelindiğinde, küresel ölçekte yüksek seyreden enflasyonla mücadele amacıyla uygulanan sıkı

politikaların etkisiyle dış talep koşulları önemli düzeyde zayıflamıştır. Yılın ilk çeyreğinde meydana gelen deprem felaketi 11 ilimizde büyük bir yıkıma yol açmış, tüm kaynaklar ve öncelikler bölgeye seferber edilmiştir. Hem küresel düzeyde hem de yurt içinde oluşan koşullara rağmen büyümeyi destekleyici politika ve tedbirler sayesinde iktisadi faaliyet canlılığını korumuştur. Böylece, 2023 yılında ekonomimiz yüzde 5,1 oranında büyümüş olup yıllık bazda on dört yıldır kesintisiz büyüme devam ettirilmiştir. 2020-2023 döneminde, dünya ekonomisi zorlu koşullara rağmen kümülatif olarak, birikimli olarak bu dört yılda yüzde 10,7 oranında büyüme kaydetmiştir. Dünyayla kıyaslandığında Türkiye ekonomisi bu zorlu koşulların üstesinden gelerek, çok daha etkileyici bir büyüme performansı sergileyerek kümülatif olarak yüzde 25,9 oranında büyüme kaydetmiştir. Ortalama yıllık büyüme açısından değerlendirildiğinde, dünya ekonomisi bu süreçte yüzde 2,6 oranında büyürken, Türkiye ekonomisi yüzde 5,9 oranında büyümeyle dünya ortalamasının 2 katından daha fazla büyümeyi başarmıştır. Bu sonuçlar Türkiye'nin ekonomik gücünü ve dirençli yapısını açıkça ortaya koymaktadır. Güçlü yapısı ve yüksek büyüme oranlarıyla millî gelir büyüklüğümüz cumhuriyetimizin 100'üncü yılı itibarıyla ilk defa 1 trilyon dolar eşiğini aşarak 1,1 trilyon dolara ulaşmıştır. Böylece, 2022 yılında dünya ekonomileri arasında 19'uncu sırada yer alan Türkiye ekonomisi 2023 yılı itibarıyla 2 sıra birden atlayarak 17'nci sıraya yükselmiştir. Satın alma gücü paritesi cinsinden gayrisafi yurt içi hasıla büyüklüğüne göre ise ülkemiz dünyanın en büyük 11'inci, Avrupa'nın en büyük 4'üncü ekonomisi konumundadır. 2024 yılında, öngörülen tahminler ışığında ülke sıralamamızın yine bu seviyelerde kalması beklenmektedir.

2023 yılının ikinci yarısından itibaren enflasyonu kontrol altına almak amacıyla uygulanan sıkı para ve maliye politikalarının etkileri iktisadi faaliyet üzerinde, kademeli olarak özellikle 2024 yılı içerisinde görülmeye başlanmıştır. 2024 yılının ilk yarısında dezenflasyon süreciyle uyumlu olarak dengelenmeye başlayan büyüme oranı yüzde 3,8 olarak gerçekleşmiştir. Net mal ve hizmet ihracatının büyümeye katkısı 1,4 puan olmuştur. Bu dönemde hizmetler sektörü yıllık yüzde 3,9 oranında artış kaydederek hafif ivme kaybetmesine karşın büyümenin sürükleyicisi olmaya devam etmiştir. Diğer taraftan, inşaat yatırım harcamaları öncülüğünde toplam sabit sermaye yatırımları aynı dönemde yüzde 4,7 oranında artmıştır.

Yılın ikinci yarısında deprem bölgesinde yürütülen yeniden yapılandırma faaliyetlerinin ve küresel düzeyde para politikalarının gevşemesi beklentisiyle ılımlı toparlanma öngörülen dış talep koşullarının büyümeyi destekleyeceği tahmin edilmektedir. Uygulanan dezenflasyonist politikaların etkisiyle büyüme kompozisyonunun orta vadeli programda öngördüğümüz şekilde daha dengeli bir görünüm arz etmesi beklenmekte olup 2024 yılı genelinde Türkiye ekonomisinin yüzde 3,5 oranında büyümesi beklenmektedir.

Küresel ekonomide Covid-19 salgınıyla başlayan ve jeopolitik gerginliklerle art arda gelen zorlu ve çoklu sınamalara rağmen, Türkiye'nin büyüme performansında gösterdiği güçlü görünümle kişi başına düşen millî gelir artışı devam etmiştir. 2023 yılı itibarıyla kişi başına düşen millî gelir 13.243 dolar olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında ise kişi başına düşen millî gelirin 15 bin doları aşmasını bekliyoruz, OVP'deki tam rakamımız 15.551 dolardır. 2025 yılında 17.028 dolar olmasını beklediğimiz kişi başına gelirin 2027 yılına gelindiğinde 20 bin dolar seviyesinin üzerine çıkması tahmin edilmektedir.

Türkiye ekonomisi güçlü büyüme performansıyla diğer ülke ekonomilerinden olumlu ayrışırken gelişmiş ülkelere yakınsama sürecini hızla sürdürmektedir. Ülkemizin kişi başına millî gelirinin AB ülkeleri ortalamasına yakınsama oranı 2002 yılında yüzde 38,3 iken 2023 yılında bu oran yüzde 73,9 olarak gerçekleşmiş, 2024 ve 2025 yıllarında, sırasıyla yüzde 75,5 ve 77'ye ulaşması beklenmektedir; aslında, bu, sağlanan ilerlemenin çok özet, çok net bir göstergesidir.

Büyümenin kaynakları incelendiğinde, 2023 yılında yüzde 5,1 oranında gerçekleşen büyümeye sermaye stokunun 1,5 puan, istihdamın 1,7 puan ve toplam faktör verimliliğinin ise 1,8 puan katkı verdiği görülmektedir. 2024 ve 2025 yıllarında ise üretim faktörlerinin tamamının büyümeye katkı sunduğu bir yapı öngörülmekte olup uzun dönemde toplam faktör verimliliğini artıracak tedbirlerin etkisiyle sürdürülebilir bir ekonomik büyüme ortamına ulaşılması hedeflenmektedir. 2025 yılında ise ekonomimizin üretim ve talep yönüyle dengeli görünümünü koruyarak net ihracat ve sabit sermaye yatırımlarının ağırlığının arttığı, sürdürülebilir bir yapıyla yüzde 4 oranında büyüme kaydedilmesi beklenmektedir.

Tüm dünyada ve özellikle yakın coğrafyamızda yaşanan bütün olumsuzluklara, artan belirsizliklere ve jeopolitik risklere rağmen istikrar ve güven adası konumunu güçlendiren ülkemiz, bugün atılan sağlam adımlarla ve elde edilen kazanımlarla önümüzdeki yıllarda istikrarlı yüksek büyüme ve kalıcı refah artışının temellerini atmaktadır.

Sayın Başkan, Plan ve Bütçe Komisyonumuzun değerli üyeleri; ülkemizin iş gücü piyasalarına bakıldığında, güçlü iktisadi faaliyetin istihdam oluşturma kapasitesi üzerinde olumlu etkileriyle, istihdam 2024 yılının Ağustos ayında tarihî yüksek seviyelerine ulaşmıştır. Bu dönemde işsizlik oranı yüzde 8,5'a gerilemiş, istihdam edilen kişi sayısı bir önceki aya göre 78 bin kişi artarak 32 milyon 776 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. Bu olumlu görünümün devamıyla OVP tahminlerimize göre 2024 yılı genelinde istihdamdaki artışın 1 milyonu aşması ve işsizlik oranının bir önceki yıla göre 0,1 puan azalarak yüzde 9,3 olarak gerçekleşmesi öngörülmektedir. 2025 yılında ise dezenflasyonist sürecinin etkisiyle işsizlik oranının yüzde 9,6 seviyesinde gerçekleşmesini beklemekteyiz. Ayrıca, önümüzdeki üç yıllık süreçte istihdamın yıllık ortalama 758 bin kişi artacağı ve iş gücüne katılımda beklenen artışa rağmen işsizlik oranının 2027 yılında yüzde 8,8 seviyesine gerileyeceğini öngörmekteyiz.

Sayın Başkan, değerli üyeler; küresel ölçekte enflasyon orandaki ivme yavaşlasa da iş gücü piyasalarındaki sıkılaşma ve iç talepteki canlılıkla birlikte hizmet grubu enflasyonundaki katılığın artmasıyla çekirdek enflasyonlardaki düşüş sınırlı kalmıştır. Bu durum enflasyona yönelik yukarı yönlü riskleri artırmış, tırmanan ticaret gerginlikleriyle artan belirsizlikler, para politikalarındaki gevşeme döngüsünü geciktirmiştir. Dünya genelinde enflasyon görünümüne ilişkin sektörel dinamiklerin farklılık gösterdiği ve hizmet grubu enflasyonunda katılığın öne çıktığı son dönemde ülkemizde de benzer bir eğilim belirleyici olmuştur. Bununla birlikte, dezenflasyonun kalıcı şekilde tesisi için geçiş süreci olarak nitelendirdiğimiz dönemin gerekliliklerileyle deprem nedeniyle ortaya çıkan ek finansman ihtiyacının sağlanması için aldığımız kararlar enflasyonla mücadelemizin ivmesini bir miktar azaltmıştır. Uyguladığımız para politikasıyla birlikte parasal aktarım mekanizmasını desteklemek için hayata geçirdiğimiz makroihtiyati tedbirler sayesinde 2023 yılının ikinci yarısından itibaren Türk lirasında görece istikrarlı bir seyir hâkim olmuş ve kur geçişkenliğinin enflasyon üzerindeki etkisi önemli ölçüde zayıflatılmıştır. Buna ek olarak, güçlü bir biçimde uygulamaya koyduğumuz para ve maliye politikalarımızla birlikte toplam talep koşulları ivme kaybetmiştir. 2024 yılı Haziran ayından itibaren geçiş dönemi sona ermiş ve dezenflasyon süreci başlamıştır. Bu tarihten itibaren, TÜFE yıllık artış oranı, zirve noktasını gördüğü mayıs ayına kıyasla 26,1 puan azalarak eylül ayı itibarıyla yüzde 49,4 olarak kaydedilmiştir. Para ve maliye politikaları arasındaki güçlü eş güdümü sağlayan, şeffaf ve öngörülebilir politika adımlarımızın olumlu etkileriyle 2024 yılı Haziran ayı itibarıyla başlayan dezenflasyon sürecinin devamında enflasyon oranının program döneminde tek haneli seviyelere indirilerek bu seviyelerde istikrar kazanmasını sağlamak en temel önceliğimizdir. Bu doğrultuda, dezenflasyon sürecini temin edecek politika bileşimini sürdürerek fiyat artışları hedeflenen patikaya gerileyene kadar bütün araçlarımızı enflasyonla mücadeleye katkı sağlayacak şekilde kullanacağız.

Sayın Başkan, değerli üyeler; küresel ölçekte sıkılaştırıcı politikaların etkileri yoğun bir şekilde mal ticaretinde de hissedilmiş, 2023 yılında uluslararası ticaret bir önceki yıla kıyasla daha olumsuz bir görünüm sergilemiştir. Bu dönemde zayıf dış talep ihracatımız üzerinde baskılayıcı bir unsur olarak ön plana çıkmış olmasına rağmen yıl genelinde ihracat değerimiz sınırlı düzeyde de olsa artış kaydetmiş ve 255,6 milyar dolarla OVP hedeflerimizle uyumlu bir seviyede gerçekleşmiştir. 2023 yılında küresel mal ihracatından aldığımız pay ise artışını sürdürmüş ve yüzde 1,07 düzeyine yükselmiştir. 2024 yılının ilk yarısında da bir önceki yılın aynı dönemine göre küresel ihracattan aldığımız payı artırmayı başarmış bulunuyoruz. 2024 yılı Eylül ayı itibarıyla yıllıklandırılmış ihracatımız artış eğilimini sürdürerek 261,6 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu kapsamda, yıl sonu hedefimiz olan 264 milyar dolara ulaşacağımıza inanıyoruz. Ülkemizin kalkınmasında ihracatımızı üst seviyelere taşımak en temel önceliklerimizdendir. 2025 yılı için hedeflediğimiz yaklaşık 280 milyar dolarlık ihracat büyüklüğüne ulaşmak ve küresel ölçekte mal ihracatından aldığımız payı daha da üst seviyelere çıkarmak üzere çalışmaya devam edeceğiz. Önümüzdeki dönemde gelişmiş ülkelerde faiz indirim döngüsünün devamı, başta enerji olmak üzere emtia fiyatlarındaki ılımlı seyir ve ihracatımızda yüksek paya sahip Avrupa Birliği ve MENA ülkelerinin yani Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerinin büyüme beklentilerindeki nispi iyileşme hedeflerimize ulaşmaya katkı sağlayacaktır. İthalat tarafında ise dezenflasyon süreci kapsamında geçtiğimiz yıl başlayan düşüş eğilimi devam etmektedir. Devam eden iç ve dış talepteki dengelenme süreci ve son aylarda enerji fiyatlarındaki ılımlı seyrin etkisiyle ithalatın OVP'de öngörülen 345 milyar doların altında gerçekleşeceği tahmin edilmektedir. Cari işlemler dengesinde beklentimizin üzerinde bir iyileşme yaşanmaktadır. Ayrıca, ekim ayında hizmet ticareti istatistiklerine bağlı olarak ödemeler dengesinde yapılan bir yöntem revizyonu bu iyileşmeye ilave katkı sağlamıştır. Cari işlemler dengesi 2024 yılı Ağustos ayında son beş yılın en büyük fazlasını vermiştir. Geçtiğimiz yılın mayıs ayında yıllıklandırılmış olarak -yeni yönteme göre geçmişe dönük olarak da bu revizyonlar yapıldı, o rakamları söylüyorum- 55,6 milyar dolar seviyelerine yükselen cari işlemler açığı 2024 yılı Ağustos ayı itibarıyla 11,3 milyar dolara kadar gerilemiştir. Bu gelişmenin dış finansman ihtiyacını azaltması yoluyla makroekonomik istikrarımıza önemli katkılar sağlayacağını öngörüyoruz. Bu doğrultuda, 2024 yılı sonunda OVP'de yüzde 1,7 olarak tahmin ettiğimiz cari açığın millî gelire oranının son gelen veriler ve yöntemsel değişiklikler sonucunda yüzde 1'ler civarına gerilemesini bekliyoruz. Artan turizm gelirlerimiz, cari işlemler açığının kapatılmasına katkı vermeyi sürdürmektedir. 2024 yılında turizm gelirlerimizin 59,6 milyar dolar seviyesine ulaşacağını öngörmekteyiz yani yaklaşık 60 milyar dolarlık bir turizm geliri tahminimiz var. Turizme ek olarak, diğer hizmetler ticareti gelirlerinin de artmasına yönelik uygulamalar cari işlemler açığının sürdürülebilir seviyelerde gerçekleşmesine önemli katkılar sağlayacaktır.

Sayın Başkan, değerli üyeler; finansal piyasaların görünümüne bakıldığında finansal istikrarın gözetilmesi için önem arz eden bankacılık sektöründeki tahsili gecikmiş alacaklar oranının Eylül 2024 itibarıyla yüzde 1,7'yle düşük seviyelerde seyrettiği görülmektedir. Ayrıca, bankaların maruz kaldıkları riskler nedeniyle oluşabilecek zararlara karşı yeterli öz kaynak bulundurmalarına dair temel gösterge olan sermaye yeterlilik rasyosu ise Ağustos 2024 itibarıyla yüzde 17 oranıyla yasal koşulların oldukça üzerinde seyretmektedir.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Hane halkı ve reel sektör borçluluğu bakımından Uluslararası Ödemeler Bankası verilerine göre ülkemiz düşük bir riskliliğe sahiptir. 2024 yılının ilk çeyreği itibarıyla Türkiye'nin hane halkı borcunun millî gelire oranı yüzde 10,5; finansal

kesim dışındaki firma borcunun millî gelire oranı ise yüzde 45,6'dır. Aynı dönem için hane halkı borcunun gelişmiş ve gelişmekte olan ülke ağırlıklı ortalaması sırasıyla yüzde 70 ve yüzde 48,8 olarak gerçekleşmiştir. Reel sektör borçluluğunda ise gelişmiş ülke ağırlıklı ortalaması yüzde 87,5; gelişmekte olan ülke ağırlıklı ortalaması yüzde 97,7 seviyelerindedir. Bilindiği üzere, para politikasında kademeli olarak sıkılaştırmaya gidilmiş, ayrıca, makroihtiyati politikalarda hızlı bir sadeleştirme sürecine girilmiştir. Dezenflasyonun sağlanması amacıyla atılan adımlarla 2024 yılının Mayıs ayı ortalarına kadar düşüş gösteren kredi büyüme oranları, bu tarihten sonra daha dengeli bir patikada seyretmiştir.

Bu çerçevede, 11 Ekim itibarıyla yıllık tüketici kredi artışı yüzde 27,5; yıllık ticari kredi artışı ise yüzde 24,9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Diğer taraftan, üretimi desteklemek amacıyla ihracat, yatırım, tarım, esnaf kredileri ile deprem bölgesine yönelik krediler kısıtlamalardan muaf tutulmuştur. Buna göre Ağustos 2024 itibarıyla ihracat ve yatırım kredilerinin toplam krediler içindeki payı geçtiğimiz yıla göre yüzde 19,5 seviyesinden yüzde 20,3 seviyesine yükselirken tüketici kredilerinin payı yüzde 13,8'den yüzde 12,3'e gerilemiştir. Ağustos 2024 itibarıyla KOBİ kredilerinin ticari krediler içindeki payı da yüzde 36,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Geçen yıl ağustos ayında 3,4 trilyon TL olan kur korumalı mevduat (KKM) bakiyesi 11 Ekim 2024 tarihi itibarıyla 1,47 trilyon TL olarak yarıdan da fazla gerileme kaydetmiştir. Dolar bazında ise aynı dönemde KKM 127,6 milyar dolardan 43 milyar dolara gerilemiştir. Böylece, dolar bazında KKM bakiyesi yüzde 66 oranında düşüş göstermiştir. KKM'nin yurt içi yerleşiklerin mevduatları içindeki payı yüzde 28,1 seviyesinden yüzde 9,1'e gerilerken TL mevduatın toplam mevduatlar içindeki payı yüzde 31,6'dan yüzde 55,9'a yükselmiş, yabancı para mevduatın oranı yüzde 35'e gerilemiştir.

Son bir buçuk yılda güçlü bir artış eğilimi gösteren uluslararası rezervlerimiz bu olumlu seyrini sürdürmektedir. 11 Ekim 2024 itibarıyla Merkez Bankası brüt rezervleri geçen yılın aynı dönemine göre 32,9 milyar dolar artışla 157,4 milyar dolara, net rezervler ise 36,2 milyar dolar artışla 58,3 milyar dolara yükselmiştir.

Türkiye'nin CDS primi fiyat istikrarını önceleyen dezenflasyon süreci devam ederken 2024 yılı içerisindeki jeopolitik gelişmelere de bağlı sınırlı ve geçici dalgalanmalara rağmen gerileme yönündeki hareketine devam etmektedir. Ülkemizin kredi risk primi son dönemde küresel salgın öncesindeki Şubat 2020 seviyelerine kadar gerilemiştir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; borçlanmanın yapısına bakıldığında da iyileşmenin sürdüğü gözlenmektedir. 2024 yılı Eylül ayı itibarıyla borçlanmanın yapısında TL cinsi borçlanmanın payı yüzde 70,3'e yükselmiştir. Dış finansman programı kapsamında uluslararası sermaye piyasalarında yapılan dört tahvil ihracıyla 10,5 milyar dolar kaynak sağlanmıştır. Ayrıca, AB tanımlı genel yönetim borç stokunun millî gelire oranı düşüş eğilimini sürdürmüş; 2022 yılında yüzde 30,8 olan oran 2023 sonunda yüzde 29,3'e, 2024 yılının ikinci çeyreğinde ise yüzde 26,1'e inmiştir. Aynı dönemde AB ülkelerinde bu oran yüzde 82 olarak kaydedilmiştir.

Sayın Başkan, değerli üyeler; geçen yıl açıkladığımız ekonomi programımız başarılı bir şekilde uygulanmaya devam edilmekte, pek çok alanda olumlu sonuçlar alınmaktadır. Bu süreçte ifade ettiğim gibi, dezenflasyon süreci hızlanmış, büyümede dengelenme sağlanırken istihdam artışı korunmuş, ihracat ve turizm gelirleriyle cari işlemler açığı azaltılmış, iyileşen rezervler ve azalan risk primiyle finansal istikrarımız güçlendirilmiştir.

Eylül ayında açıkladığımız güncellenen OVP'yle ekonomide dengelenme sürecinin sıhhatle devamı için para, maliye ve gelirler politikalarının eş güdüm içerisinde uygulanmaya devam edileceği güçlü bir şekilde vurgulanmıştır. Azami tasarruf anlayışıyla harcamalarda etkinliğin artırılması, vergide adalet ve etkinliğin güçlendirilmesi, kayıt dışı ekonomiyle mücadelenin kararlılıkla sürdürülmesi temel

başlıklar olarak öne çıkmıştır. Bu süreçte ekonomideki yapısal dönüşümü hızlandırmak üzere ikiz dönüşümü gözetecek sanayi politikalarının uygulanması, buna katkı sağlayacak şekilde iş gücünün niteliğinin artırılması, altyapının güçlendirilmesi ve yatırımların hızlandırılması sağlanacaktır.

Ekonomideki kazanımlarımızı kalıcı hâle getirmek üzere; afetlerle mücadeleden yeşil ve dijital dönüşüme, enflasyonla mücadele ve finansal istikrardan kamu maliyesine, iş ve yatırım ortamından yüksek katma değerli üretim ve ihracata, enerjiden ulaştırmaya, eğitimden sağlığa, iş gücü piyasalarından sosyal güvenlik ve sosyal yardımlara tüm yapısal reform alanlarında tedbirler hayata geçirilmeye devam edilecektir. Bir taraftan para politikalarımız, diğer taraftan maliye politikalarımız ve bunları bütünleyen, daha uzun vadeli dönüşümü hedefleyen yapısal reformlarımızla programımızı kararlı bir şekilde, güçlü bir iradeyle hayata geçirmeye devam edeceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; konuşmamın bu kısmında öncelikle 2023 Yılı Kesin Hesap Kanunu Teklifi'ne, sonrasında da 2024 yılı beklentilerine ilişkin temel büyüklüklere değinerek devam etmek istiyorum.

2023 yılında bütçe giderleri 6 trilyon 588 milyar lira, bütçe gelirleri 5 trilyon 208 milyar lira, bütçe açığı 1 trilyon 380 milyar lira, faiz dışı açık ise 706 milyar lira olarak gerçekleşmiştir.

2023 yılında bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 5,2 olarak kaydedilmiştir. 2022 yılına göre 2023 yılında bütçe açığının yükselmesinde 960 milyar liralık deprem harcamaları etkili olmuştur. Deprem harcamaları hariç tutulduğunda bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranı yüzde 1,6 olarak gerçekleşmiştir. Harcamaların kompozisyonuna bakıldığında, harcamaların yüzde 49,1'inin cari transferler ve sermaye transferlerinden, yüzde 22,9'unun personel giderleri ve sosyal güvenlik devlet primi giderlerinden, yüzde 10,2'sinin faiz giderlerinden, yüzde 8,3'ünün sermaye giderlerinden, yüzde 6,9'unun mal ve hizmet alım giderlerinden, yüzde 2,6'sının borç verme giderlerinden oluştuğu görülmektedir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; içinde bulunduğumuz 2024 yılında merkezî yönetim bütçe giderlerinin 11 trilyon 213 milyar lira, merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 9 trilyon 65 milyar lira, bütçe açığının 2 trilyon 148 milyar lira, faiz dışı açığın 851 milyar lira olarak gerçekleşeceğini tahmin etmekteyiz. 2024 yıl sonu bütçe açığının millî gelire oranının ise yüzde 4,9 olacağını öngörüyoruz. Bütçe giderlerinin detaylarına bakıldığında, 2024 yılında personel giderlerinin 2 trilyon 678 milyar lira, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinin 333 milyar lira, mal ve hizmet alım giderlerinin 773 milyar lira, cari transferlerin 4 trilyon 11 milyar lira, sermaye giderlerinin 1 trilyon 93 milyar lira, sermaye transferlerinin 724 milyar lira, borç verme giderlerinin 303 milyar lira, faiz giderlerinin 1 trilyon 298 milyar lira olmak üzere bütçe giderlerinin başlangıç ödeneğine göre 124,1 milyar lira artışla toplam 11 trilyon 213,1 milyar lira olarak gerçekleşmesini bekliyoruz. Söz konusu harcama artışının karşılanması için gerekli ödeneklerin 2024 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun 6'ncı maddesi, 5018 sayılı Kanun'un 37'nci maddesi, 5510 sayılı Kanun'un geçici 104'üncü maddesi başta olmak üzere ilgili kanun hükümleri kapsamında bütçeye eklenecek ödeneklerden karşılanmasını öngörüyoruz. Dolayısıyla burada ödeneküstü bir harcama söz konusu değil. Demin yapılan tartışmalarla da bağlantılı söyleyebilirim ki buradaki bütün harcamalar ilgili kanunlarında ve Meclisimizin verdiği yetkiler çerçevesinde gerçekleşen harcamalardır. Bunların detaylarını müzakerelerde konuşabiliriz. Ayrıca, diğer hususlarda da gerekirse toplantı sonrası arkadaşlarımıza elimizdeki hesapları, hangi kanundan ne kadar harcama geldiğini ve bunların usulünü paylaşmaya hazırız. Tabii, Sayıştay kendi boyutu itibarıyla mutlaka açıklamasını müzakerelerimiz başladığında yapacaktır diye inanıyorum.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Sayıştay raporlarından sonra.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – O, tabii, Sayıştayın takdirinde ama genel uygunluk bildiriminde ifade etmemelerinin sebebi uygun görmeleridir diye değerlendiriyorum ben ama detaylarını rapora dercetselerdi belki bu tartışmalar hiç yaşanmamış olacaktı. İnanıyorum ki müzakerelerde bu detayları Komisyonumuzla paylaşacaklardır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılı merkezî yönetim bütçesi kapsamında 227 kamu idaresinin bütçesi bulunmaktadır. Konuşmamın bu kısmında 2025 yılı bütçe teklifimize ilişkin rakamsal detayları vermek istiyorum. 2025 yılı merkezî yönetim bütçesinde bütçe giderlerinin 14 trilyon 731 milyar lira, bütçe gelirlerinin ise 12 trilyon 800 milyar lira olacağını öngörmekteyiz. Bütçe açığının gayrisafi yurt içi hasılaya oranının ise yüzde 3,1 olarak gerçekleşmesini beklemekteyiz. Deprem nedeniyle bütçe açıklarında yaşanan arızi artışlar sonrasında bütçe açığını yeniden hükûmetlerimiz dönemindeki ortalama seviyesine yaklaştırıyoruz.

Hükûmetlerimiz döneminde bir taraftan mali disipline kararlılıkla devam ederken diğer taraftan da bütçeyi faiz bütçesi olmaktan çıkararak hizmet bütçesi hâline getirdik. 2002 yılında millî gelire oranla yüzde 14,3 olan faiz giderlerini oldukça düşük seviyelere indirdik. Nitekim, 2025 yılı bütçesinde faiz giderlerinin yüzde 3,2 seviyesinde olmasını öngörmekteyiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; bütçeden 2023 yılında depremlerin yol açtığı hasarların bertaraf edilmesi amacıyla 960 milyar TL harcama gerçekleştirdik. 2024 yılında 1 trilyon 28 milyar TL tutarında deprem bağlantılı harcama yapılacağını öngördük. 2025 yılı bütçemizde afet risklerinin azalması, depremlerin yol açtığı hasarların süratle giderilmesi ve deprem bölgesinde yaşayan vatandaşlarımızın ihtiyaçları ile depreme dayanıklı şehirlerin inşası için toplam 584 milyar TL kaynak ayırıyoruz. Dikkat ederseniz, 23 ve 24'e yoğunlaşmış durumda deprem harcamalarımız. 23 rakamını 24'e çektiğimiz zaman 2,6 trilyon civarında toplamda deprem bağlantılı harcamalar yaptık. Gelecek yıldan itibaren burada bir düşüş olacağını öngörüyoruz ve bu azalışla birlikte oluşacak mali alanımızı reel sektörün desteklenmesi ve yine, sosyal refahın artması için kullanmayı planlıyoruz. Devletimiz tüm yetkilileri ve kurumlarıyla deprem bölgesindeki hayatın süratle normale dönmesi için çalışmalarına aralıksız bir şekilde devam etmektedir.

2025 yılı bütçe ödeneklerinin ekonomik sınıflandırmaya göre dağılımı ise şu şekildedir: Personel giderleri için toplam 3 trilyon 911 milyar lira, mal ve hizmet alım giderleri 1 trilyon 24 milyar lira, cari transferler 5 trilyon 813 milyar lira, sermaye giderleri 1 trilyon 102 milyar lira, sermaye transferleri 338 milyar lira, borç verme giderleri 306 milyar lira, yedek ödenekler 287 milyar lira, faiz giderleri 1 trilyon 950 milyar liradır. 2025 yılında merkezî yönetim bütçe gelirlerinin 2024 yılı gerçekleşme tahminlerine göre yüzde 41,2 artışla 12 trilyon 800 milyar liraya, vergi gelirlerinin ise yüzde 46,5 oranında artarak 11 trilyon 139 milyar liraya ulaşacağını tahmin ediyoruz.

Bütçe gelirlerinin alt kalemleri ise şöyledir: Gelir vergisi 2 trilyon 130 milyar lira, kurumlar vergisi 1 trilyon 637 milyar lira, katma değer vergisi 3 trilyon 599 milyar lira, özel tüketim vergisi 2 trilyon 121 milyar lira, diğer vergi gelirleri 1 trilyon 652 milyar lira, vergi dışı gelirler 1 trilyon 662 milyar liradır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; orta vadeli programda öngördüğümüz makro büyüklükler çerçevesinde hazırladığımız 2025 yılı bütçesinin temel özellikleri hakkında bilgi arz etmek istiyorum. Her yıl olduğu gibi 2025 yılı bütçesini de toplumun tüm kesimlerini gözeten ve koruyan bir yaklaşımla hazırladık. 2002 yılından beri eğitimi en öncelikli meselemiz olarak gördük ve eğitim bütçemizi 2025 yılında 2 trilyon 181 milyar liraya yükselttik. Böylece merkezî yönetim bütçesinden 2002'de yalnızca yüzde 9,4 seviyesinde pay alan eğitime 2025 yılında yüzde 14,8 oranıyla en büyük payı ayırdık. Bu kapsamda, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi için 2025 yılında 1 trilyon 452 milyar lira kaynak ayırdık. Tüm çocuklarımızın kaliteli eğitime erişimini sağlamak için özellikle dezavantajlı bölgelerdeki

okulların fiziki koşullarını iyileştirmeye öncelik veriyoruz. Bu kapsamda yeni dersliklerin yapımı, okulların depremlere karşı güçlendirilmesi, bilişim altyapılarının iyileştirilmesi ve internet erişiminin sağlanması gibi çalışmalar yürütülmektedir. Ayrıca, Millî Eğitim Bakanlığının yatırım bütçesini 2024 yılı ödeneğine göre yüzde 41,2 artırarak 100 milyar liradan 142 milyar liraya çıkarıyoruz. Son iki yılda eğitime ayrılan yatırım bütçelerini 3,55 kat artırmış bulunmaktayız. 2023 yılında Öğretmenlik Meslek Kanunu'nu yürürlüğe koyduk, böylece öğretmenlerin kariyer imkânlarını genişlettik. Kanunda artırılan tazminat oranları 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla bir öğretmenimizin maaşında uzman öğretmen olduğunda yaklaşık 5.100 lira, başöğretmen olduğunda ise yaklaşık 10.300 lira artış olmasına imkân sağlamıştır. 2024 yılı Eylül ayında toplam öğretmen sayımız 1 milyon 23 bin 553'e yükselmiştir. İçinde bulunduğumuz ekim ayında Meclisimizde kabul edilen 7528 sayılı Kanun'la öğretmen yetiştirme sürecinde reform mahiyetinde düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, bu düzenlemelerle genişleyen kariyer imkânlarından daha fazla öğretmenimiz yararlanma imkânına kavuşacaktır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Öğretmenlerin hiçbirinin kabul etmediği bir kanun bu.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Yükseköğretim alanında başta yükseköğretime erişim olmak üzere birçok alanda önemli ilerlemeler kaydettik. 2002 yılında ülkemizde 76 üniversite mevcut iken bu sayıyı 209'a yükselttik. Devlet üniversitesi sayısını da bu dönemde 53'ten 129'a çıkardık. Artan üniversite ve öğrenci sayısına bağlı olarak üniversitelerimize ayırdığımız kaynağı da sürekli artırıyoruz. Üniversite sayısının artmasıyla geçmişte en büyük sıkıntı kaynağı olan yükseköğrenime erişilebilirlik sorunu çözülmüş, yükseköğretimde fırsat eşitliği sağlanmıştır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Mezunlar iş bulamıyor Sayın Başkan, mezunlar iş bulamıyor.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ayrıca, yükseköğrenim öğrencilerinin faydalandığı yurt yatak kapasitesi 2002 yılı sonunda 182 bin iken bu kapasiteyi 2024 yılında 990 bine ulaştırdık. Bu alanda yüzde 443'lük bir artış sağlamış olduk. 2025 yılında da buna devam edeceğiz ve en yakın zamanda 1 milyon kapasitesini aşmayı öngörüyoruz. Üniversitelerimizin AR-GE ve yenilik kapasitelerini güçlendirerek ülkemizin performansını yükseltmek üzere araştırma altyapısı yatırımlarına hız kesmeden devam ediyor, araştırma üniversitelerini özel programlarla destekleyerek 20 devlet üniversitesine bu kapsamda ilave bütçe tahsis ediyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; eğitimle birlikte hükûmetlerimiz döneminde en fazla önem verdiğimiz konuların başında sağlık gelmektedir. Vatandaşlarımızın sağlık hizmetlerinden en iyi şekilde yararlanmalarını sağlamak amacıyla merkezî yönetim bütçesinden sağlık hizmetleri için 2025 yılında 1 trilyon 106 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Merkezî yönetim bütçesinden sağlık için ayrılan kaynağa Sosyal Güvenlik Kurumundan yapılacak sağlık harcamalarını da eklediğimizde sağlık alanına toplam ayırdığımız kaynak 2 trilyon 435 milyar liraya ulaşmaktadır. 2022 yılında başta hekimlerimiz olmak üzere tüm sağlık personelimizin sabit ek ödemeleri merkezî yönetim bütçesine alınmış ve taban ödeme adıyla ilave bir ödeme unsuru getirilmiştir. Aynı zamanda, hekimlerimizin mali haklarının yanında emekli aylıkları da önemli oranda artırılmıştır. Sağlık hizmetlerinde insan gücü sayımız 2002 yılında 257 bini Sağlık Bakanlığı bünyesinde olmak üzere toplam 379 bin iken 2024 yılı Ekim ayında 872 bini Sağlık Bakanlığı bünyesinde olmak üzere toplam 1 milyon 448 bine çıkmıştır.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Vatandaş randevu bulamıyor Başkanım, doktor yok doktor!

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – 2002 yılında 91.949 olan toplam hekim sayımız 2024 yılı Ekim ayında 221.649'a, 16.371 olan toplam diş hekimi sayımız 48.836'ya, 113.872 olan hemşire ve ebe sayımız 326 bin 486'ya yükselmiştir.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – 2002'yle mukayese ediyorsunuz, mevcuda bakın.

CAVİT ARI (Antalya) – Hâlâ 2002'yi baz alıyorsunuz Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım, yirmi üç sene oldu.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sağlık alanında insan kaynağımızı ülke genelinde adil ve dengeli bir şekilde dağıtıyoruz. Sağlık Bakanlığında 2002 yılında uzman hekim başına düşen nüfus açısından en yüksek ve en düşük il arasında 13 kat fark var iken bugün bu fark 2,8 kata inmiş durumdadır. Dolayısıyla yurt içine çok daha adaletli bir şekilde, dengeli bir şekilde dağıttığımızı görüyoruz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Nüfusumuz 30 milyon artmış 2002'den bu yana.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Saygılı olun!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, sükûneti tesis edelim.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar, haftaya görüşlerinizi ifade edeceksiniz. Rakamları bile dinlemeye tahammül etmiyorsanız benim söyleyecek bir sözüm yok. Görüşlerinizi, eleştirilerinizi gelecek hafta usulüne uygun bir şekilde ifade edeceksiniz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sağlık Bakanlığı gelince orada konuşacağız arkadaşlar.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Aslında sorduğumuz sorulara cevap verseniz hiç laf atmayız.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Söz atarak sunumunun akışını bozma gayretiniz… Bu rakamlardan rahatsız olmayın, sevinin.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Rahatsız olmuyoruz. Gerçekten dediğiniz gibi olsa da… Randevu alamıyor vatandaş.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer…

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Hepimize hizmet ediyor bunlar; size de hizmet ediyor, tüm topluma da hizmet ediyor bu sağlık çalışanları.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Her gün 2 kişiye…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer…

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ama usulümüzde böyle bir şey yok. Komisyon Başkanımızın müdahalesini bekliyoruz bu durumlarda.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer, görüyor musunuz, beni de zor duruma sokuyorsunuz. Bu kadar laf atmayın.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sunumumuzdan sonra yeri geldiğinde her türlü görüşünüzü, eleştirinizi ifade edeceksiniz.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Kendileri de başkanlık yaptığı dönemde yine aynısı oluyordu, şimdi olmuyor değil.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ama yer değiştirince öyle oluyor işte.

CAVİT ARI (Antalya) – "Böyle bir usul yok." diyordunuz Sayın Başkan.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Başkan size haksızlık yapıyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben haksızlıkları sineye çekmeye razıyım Sayın Gürer.

ERHAN USTA (Samsun) – Gerçekten, hakkını yemeyelim valla, Mehmet Muş'u aslanlar gibi savunuyordu, hiçbirimize laf attırmıyordu.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bakanımızın demokratik yaklaşımını övmüş oldum, eleştiri gibi görünse de.

ERHAN USTA (Samsun) – Ama yenidoğan çetesinden biraz bahsetmek lazım Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sağlık tesislerimizi gençleştiriyoruz. Mevcut hastanelerimizin yaklaşık yüzde 79'u son yirmi iki yılda yenilenmiş veya yeniden inşa edilmiştir. 2002 yılında bu sayı 774 iken 2024 yılı Eylül ayı itibarıyla 981'e yükselmiştir. Sağlık Bakanlığı bünyesinde yer alan nitelikli hasta yatak sayısının yoğun bakım yatakları hariç tüm yataklara oranı 2002 yılında yüzde 6,4 iken 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla yüzde 81,8'e ulaşmıştır. Bazı detaylar kitapçıkta var, zaman açısından onları atlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; sosyal devlet ilkesiyle ülkemizin sahip olduğu refahı toplumun tüm katmanlarına yaymaya kararlıyız. Dünyanın en iyi işleyen, en kuşatıcı sosyal destek sistemine sahip ülkelerinden biri olarak sosyal yardım bütçesini 2025 yılında 650,9 milyar liraya çıkarıyoruz. Bu tutar bütçemizin yüzde 4,4'üne denk gelmektedir. 2002 yılında yüzde 0,4 olan sosyal yardım ve desteklerin gayrisafi yurt içi hasılaya oranını 2025 yılında yüzde 1,1'e yükseltiyoruz. 2025 yılında ödeme gücü olmayan vatandaşlarımızın sağlık primi giderlerini karşılamak amacıyla 130,9 milyar lira, 65 yaş üstü yaşlılarımız, bakıma ihtiyacı olan engelli vatandaşlarımız ve yakınlarına bağlanan aylıklar kapsamında 87,6 milyar lira, engelli vatandaşlarımızın evde bakımına destek amacıyla 70,2 milyar lira, engelli vatandaşlarımızın eğitim desteği için 47 milyar lira, sosyal konut finansmanının desteklenmesi amacıyla 22,9 milyar lira, ekonomik yoksunluk içinde olan çocuklarımızın ailelerinin yanında yetişmelerine imkân sağlayan sosyal ve ekonomik destek ödemeleri için 16,7 milyar lira, yoksul ailelere yönelik elektrik tüketim desteği kapsamında 9,7 milyar lira, koruyucu aile uygulaması kapsamında yaklaşık 2,2 milyar lira kaynak ayırdık.

Sosyal politika uygulamalarında yeni bir döneme geçiş sağladık. Aile Sosyal Destek Programı'mızı başlatarak sosyal politika uygulamalarında talep odaklı hizmet anlayışından arz odaklı hizmet anlayışına geçtik. 5.608 ASDEP görevlimizle 2017-2024 Ağustos döneminde 7,8 milyon hanede görüşme gerçekleştirerek vatandaşlarımıza yerinde destek olduk. Kurduğumuz Aile ve Gençlik Fonuyla yeni evlilikleri teşvik ederek gençlerimize destek olmaya devam edeceğiz. Biliyorsunuz, Meclisimizden bu kanun geçti. Şu anda pilot uygulamalar deprem bölgesinde ve bazı diğer pilot illerde gerçekleşiyor. Önümüzdeki dönemde tüm Türkiye'ye bu uygulamamızı yaygınlaştıracağız.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede sıfır tolerans politikamızı devam ettiriyoruz ve o kapsamda da birçok programı hayata geçiriyoruz. Çeşitli düzenlemelerle de ilgili tüm kuruluşları koordine ederek mücadelemizi sürdürüyoruz.

Evlat edinme hizmetleriyle 2024 yılında 392 çocuğumuzu sıcak yuvaya kavuşturduk. 2024 Ağustos itibarıyla 14.528 çocuğumuzun 1.185 çocukevi, 115 çocukevleri sitesi ve 62 ihtisaslaştırılmış çocukevleri sitesinde aile ortamında büyümelerini desteklemeye devam ediyoruz.

Aile ve toplum hizmetleri alanında da hız kesmeden devam eden çalışmalarımız kapsamında sosyal hizmet merkezlerinin sayısını 417'ye yükseltmiş bulunuyoruz, sosyal hizmet merkezlerimizin sayısını da artırmaya devam edeceğiz. Engellilik ve yaşlılıkta hiç kimseyi geride bırakmayan toplum vizyonuyla hareket ederek engelli ve yaşlı vatandaşlarımızın toplumsal hayatın her alanına etkin katılımını sağlayacak çalışmalarımızı da sürdüreceğiz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; vatandaşlarımızın refahını artırmaya yönelik bütçeden doğrudan sağladığımız harcamalar, kaynaklar dışında diğer sosyal amaçlı kaynaklardan da dolaylı yoldan sağladığımız desteklerden de kısaca bahsetmek istiyorum. Vatandaşlarımızın elektrik ve doğal gazı daha ucuza kullanabilmeleri için 2025 yılı bütçesinde 472 milyar lira kaynak öngörüyoruz. 2024 yılında elektrik ve doğal gazda mesken aboneleri için yaklaşık yüzde 60 oranında sübvansiyon

uygulanmaktadır. Biliyorsunuz, bu fiyatlar uluslararası piyasalarda belirlenmektedir ve döviz bazlı temin edilen girdilerle sağlanan hizmetlerdir. Bu noktada özellikle pandemi sonrası dönemde çok yüksek artışlar oldu. Vatandaşlarımızın, toplumumuzun bu artışlardan en az etkilenmesi amacıyla kamu olarak elimizdeki tüm imkânlarla destek sunduk ve hâlen yüzde 60'lar oranında sübvansiyonlarımızı devam ettiriyoruz.

ERHAN USTA (Samsun) – Birinci hedef teşkil edebilir.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – O konuda da bazı yeni çalışmalarımız var, onları müzakereler sırasında tartışabiliriz.

Avrupa İstatistik Ofisi (EUROSTAT) tarafından yayınlanan verilere göre 2024 yılının ilk altı aylık döneminde Avrupa ülkeleri arasında hane halkına en ucuz elektrik ve doğal gaz sağlayan ülke Türkiye olmuştur. 2022 yılı Ocak ayı itibarıyla asgari ücreti vergi dışı tuttuk. Bu da yine alınan tarihî bir karar; Plan ve Bütçe Komisyonumuzda ve Genel Kurulumuzda bu düzenleme yapılmıştı. Bu kapsamda 2025 yılında 810,4 milyar lira vergi istisnası öngörüyoruz. Asgari ücrette ve tüm ücretlerde asgari ücrete kadar olan geliri vergi dışı tutmamış olsaydık bugün Maliyemiz bu gelirlerden 810,4 milyar lira vergi alacaktı; bu vergiyi almamış olduk. Bunun da özellikle dikkate alınmasını vurgulamak istiyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılında bütçemizden tarıma ayırdığımız kaynağı 705,6 milyar liraya çıkarıyoruz. Bu kapsamda tarımsal destek programları için 135 milyar lira, tarım sektörü yatırım ödenekleri için 166,3 milyar lira, tarımsal kredi sübvansiyonu, müdahale alımları, tarımsal KİT ve ihracat destekleri için 204,6 milyar lira kaynak ayırıyoruz. Tarıma yönelik vergi harcamalarımız ise 199,8 milyar lira mertebesindedir.

Tarımsal sulama yatırım ödeneği, 2022 yılında 23,1 milyar lira düzeyindeyken 2023 yılında bu rakamı 51,4 milyar liraya, 2024 yılında 60,3 milyar liraya, 2025 yılında ise bir önceki yıla göre yüzde 79,3 artışla 108,1 milyar liraya çıkartıyoruz. Sulamaları çok öncelikli bir alan olarak gördüğümüzü her fırsatta vurguluyoruz; sadece çiftçilerimizin gelirine değil, aynı zamanda gıda arzı artışıyla enflasyonla mücadelemize de bu yatırımların katkı sunacağına inanıyoruz.

Ülkemizde ekonomik olarak sulanabilir 8,5 milyon hektar arazimizin 2023 yılı sonuna kadar 7,1 milyon hektarı yani yüzde 83,5'i işletmeye açılmıştır, 2024 yılı sonunda ise 102.091 hektar alan daha işletmeye açılarak toplam işletmeye açılan alan 7,2 milyon hektara, oran olarak da 84,7'ye yükselecektir.

Değerli arkadaşlar, 2025 yılı sonunda 120 bin hektar alan ilk defa sulamaya açılacak, 20 bin hektar alanda ise mevcut açık kanal sulama şebekeleri kapalı sisteme dönüştürülecektir.

Diğer yandan, iklim değişikliğinin ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerinin azaltılması, orman varlığının ve verimli orman alanlarının artırılması, karbon yutak alanlarının artırılarak sera gazı emisyonunun azaltılması, orman yangınlarına daha hızlı ve etkin müdahalede bulunulmasına yönelik yatırımlara devam ediyoruz. Bu kapsamda, 1.686 arazöz, 2.655 ilk müdahale aracı, 831 iş makinesi olmak üzere toplam 5.172 müdahale aracımız envanterde yer almakta ve kurduğumuz yangın erken uyarı sistemiyle, yangınlara birinci derecede hassas bölgelerde ilk müdahale süresini kırk dakikadan ortalama on bir dakikaya indirmiş bulunuyoruz.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; Türkiye Yüzyılı'nda, 2053 Net-Sıfır Emisyon Hedefi'miz doğrultusunda, kimseyi geride bırakmadan, afetlere dayanıklı ve iklim dirençli kentler inşa etme vizyonuyla yeşil dönüşümü gerçekleştirme çalışmalarımıza kararlı bir şekilde devam ediyoruz. Küresel bir problem olan iklim değişikliğine karşı yükümlülüklerimiz çerçevesinde atılması gereken tüm adımlar azim ve kararlılıkla atılmaktadır. Bu kapsamda, emisyon ticaret sistemi gibi yenilikçi bir yapıyı

ülkemize kazandırmayı hedefliyoruz. Grubumuzla birlikte Meclisimizin gündemine iklim kanununu bu dönemde getirmeyi planlıyoruz. Bu kanunla birlikte emisyon ticaret sistemi de ülkemizde tesis edilmiş olacaktır.

Türkiye'nin yenilenebilir enerji potansiyelinin değerlendirilmesine önemli ölçüde hız kazandırmak ve yenilenebilir enerjiye yapılan yatırımlarda artış sağlanması amacıyla YEKA modeli 2017 yılında hayata geçirilmiştir. Yürütülen faaliyetler sonucunda Türkiye, bugün, yenilenebilir enerji kurulu gücünde Avrupa'da 5'inci, dünyada 11'inci sırada yer almaktadır. Türkiye, rüzgâr kurulu gücünde Avrupa 7'ncisi, güneş enerjisi kurulu gücünde Avrupa 8'incisi konumundadır. Jeotermalde aynı zamanda Avrupa'da 1'inci, dünyada 4'üncü sıradadır. HES kurulu gücünde ise ülkemiz Avrupa'da 2'nci, dünyada 8'inci sırada yer almaktadır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2003 yılı itibarıyla 10.959 kilometre demir yolu hat uzunluğumuz 2024 yılı Eylül sonu itibarıyla 2.251 kilometresi hızlı hat olmak üzere toplam 13.919 kilometreye, 2.505 kilometre sinyalli hat uzunluğumuz yüzde 221 artışla 8.046 kilometreye, 2.122 kilometre elektrikli hat uzunluğumuz ise yüzde 243 artışla 7.274 kilometreye yükselmiştir. Demir yolu yatırımlarımıza hız kesmeden devam ediyoruz.

2028 yılına kadar tamamlanacak hatlarla ülkemizdeki yük ve yolcu taşımacılığının daha güvenli, hızlı ve kaliteli bir şekilde yapılabilmesi sağlanacaktır. Demir yollarında önümüzdeki dönem temel önceliğimiz "iltisak hatları" dediğimiz, üretim alanları ile limanları birbirine bağlayan demir yolu hatları olacaktır. Bu hatlar başta olmak üzere demir yollarına çok daha fazla kaynağı tahsis etmeyi planlıyoruz.

2003 yılı öncesi mevcut 6.101 kilometre uzunluğundaki bölünmüş yol ağımızla sadece 6 ilimiz birbirine bağlı iken 2003 yılından itibaren 23.419 kilometre yol yapılarak bölünmüş yol ağımız 2024 yılı Ekim ayı başı itibarıyla 29.520 kilometreye ulaşmış ve 77 ilimizin birbiriyle bağlantısı sağlanmıştır. Bölünmüş yollar sayesinde yıllık 83,6 milyar lira akaryakıt tasarrufu; 113,9 milyar lira iş gücü tasarrufu olmak üzere yıllık toplam 197,5 milyar lira tasarruf sağlanmaktadır.

Hava yolu filomuzda kargo uçaklarının toplam yük kapasitesi 2003 yılında 303 ton iken 2024 yılı Eylül ayı sonu itibarıyla yüzde 785 oranında artışla 2.681 ton olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, toplam yolcu sayısı 2003 yılında 34 milyon kişiyken bu sayı 2023 yılı sonu itibarıyla yüzde 530 artışla 214 milyon yolcuya ulaşmıştır. Her zaman söylediğimiz gibi, hava yolu halkın yolu hâline gelmiştir.

CAVİT ARI (Antalya) – Uçak biletlerine de zam gelmiş Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcım.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – 2024 yılı Eylül ayı sonunda toplam yolcu sayısı geçen yılın aynı dönemine kıyasla yüzde 8 artışla 177,35 milyon olarak gerçekleşmiştir. Toplam yolcu sayısının 2024 yıl sonu itibarıyla 236 milyon kişiyi, 2025 yılı için ise 249 milyon kişiyi geçmesi beklenmektedir.

VELİ AĞBABA (Malatya) – En düşük bilet 2.010 lira olmuş.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; son iki yıl içinde önemli ölçüde artırdığımız reel sektör desteklerine 2025 yılında da devam ederek yatırım, istihdam, üretim ve ihracat odağımızla, özel sektör öncülüğünde büyüme stratejimizi sürdürüyoruz. Reel kesim destekleri için bütçemizden 561 milyar lira ödenek öngörüyoruz. Bu kapsamda, Sosyal Güvenlik Kurumu işveren prim ödemeleri için 222,8 milyar lira, tarımsal krediler sübvansiyon desteği için 160 milyar lira, Halk Bankası esnaf kredileri sübvansiyon desteği için 60 milyar lira, mesleki eğitim kapsamında ödenen devlet katkısı için 29,6 milyar lira, ihracat başta olmak üzere diğer reel sektör destekleri için 56,9 milyar lira kaynak ayırdık.

Savunma sanayisi ekosistemimizin dışa bağımlılığını asgari seviyeye indirecek şekilde güçlendirmek gayesiyle hareket etmekteyiz. Savunma ve güvenlik birimleri için, Savunma Sanayii Destekleme Fonu'na ayrılan kaynak da dâhil edildiğinde, 2025 yılında 1 trilyon 608 milyar TL ödenek öngörülmekte olup söz konusu tutar merkezî yönetim bütçe büyüklüğünün yüzde 10,9'una karşılık gelmektedir. Güvenliğimizi hiçbir şekilde ihmal etmiyoruz; ekonomik kalkınmanın da demokrasinin de hukuk düzeninin de güvenli bir ortamda ancak gerçekleştiğinin bilinciyle güvenlik alanına, iç ve dış güvenliğe yatırımlarımızı sürdürüyoruz. 2002 yılında yalnızca 62 savunma projesi yürütülürken proje sayımız 16 kat artırılarak 1.000'in üzerine çıkarılmıştır. Savunma ve güvenliğe ayırdığımız kaynakların da katkısıyla savunma sanayisi yerlilik oranı yüzde 80'i aşmıştır. 2023 yılı sonu itibarıyla, savunma firmalarımızın tüm savunma ve havacılık satışlarını içeren ve sektörün büyüklüğünü gösteren toplam savunma ve havacılık sektör cirosu 15,1 milyar dolara ulaşmıştır. Geçmişte yalnızca 248 milyon dolar olan savunma ve havacılık ihracatı 2023 yılında 22 katın üzerinde büyüyerek 5,54 milyar dolara ulaşmıştır. Her zaman ifade ediyoruz: Geçmişte paramızla bize satılmayan savunma ürünlerini bugün biz başka ülkelere döviz karşılığı ihraç edecek hâle gelmiş durumdayız. 2024 yıl sonu itibarıyla 6,6 milyar dolara ihracatımızın ulaşması beklenmektedir.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – O zaman Tank Paleti niye Katarlılara verdik?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Dünyanın ilk SİHA gemisi ANADOLU'yu geçen sene hizmete aldık, millî denizaltımızı inşa etme aşamasındayız; İHA ve SİHA alanında dünyada ilk 3-4 ülkeden biriyiz. KAAN ilk uçuşunu başarıyla gerçekleştirdi. Böylece 5'inci nesil uçak üretebilen dünyada 4 ülkeden biri olma iddiamızı ortaya koyduk. Bu gurur, 85 milyon olarak hepimizindir.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2023 yılında meydana gelen Kahramanmaraş ve Hatay depremleri, afetlere karşı dirençli toplumların oluşturulması ve olası zararların önlenmesi için alınması gereken afet risk azaltma tedbirlerinin önemini bir kez daha göstermiştir. Afet risklerinin azaltılması, afet anında etkin müdahaleyle kayıp ve zararların en aza indirilmesi ile afet sonrasında iyileştirme çalışmalarını bütüncül bir şekilde yürütmeyi amaçlıyoruz. Şubat 2023'te yaşanan depremin ardından, yıkılan binaların ivedilikle yapılabilmesi amacıyla 317.391 konutun ihalesi yapılmış ve inşaatlarına başlanmıştır. Kalan konutların da ilgili süreçleri devam etmektedir. 100 binin üzerinde konut şimdiden hak sahiplerine teslim edilmiştir. Bu kapsamda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, TOKİ ve Emlak Konut tarafından afet konutları yapımı hız kesmeden devam etmektedir. Yıl sonuna kadar hak sahiplerine teslim edilen konut sayısının 200 bine ulaşması hedeflenmektedir. Kentsel dönüşüm çalışmaları kapsamında, kentsel dönüşüm alanları ve riskli yapılarda bulunan vatandaşlarımızın can ve mal güvenliğini teminat altına alacak dönüşüm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi için kira yardımı ve faiz desteğiyle proje ve kamulaştırma giderleri gibi ödemeler için yaklaşık 89 milyar TL destek sağladık.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, geçen yıl 1 trilyon ayrılmıştı deprem bölgesine, şimdi 584 milyar. Nasıl yapılacak bu konutlar?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ayrıca, kentsel dönüşüm faaliyetlerini de yürüten TOKİ'nin yirmi bir yıl içinde ürettiği 1 milyon 437 bin konutla yaklaşık 5 milyon vatandaşımız depreme dayanıklı, sosyal donatıları ve çevre düzenlemeleriyle kaliteli konutlarda oturmaktadır.

(Uğultular)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, lütfen sükûneti sağlayalım.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkan, yarı yarıya düşmüş, nasıl olacak…

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Müzakereleri yapacağız, o zaman izah ederiz, merak etmeyin.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba, Sayın Kurum gelince detaylarını konuşacağız burada, bir gün boyunca beraberiz.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bugün sadece sunum biliyorsunuz, müzakerelerde sorarsınız, biz de cevabını veririz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Enerjimizi 30 Ekime saklayalım.

Sayın Başkanım, buyurun.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – 6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli depremlerde TOKİ'nin deprem öncesi bu illerde inşa etmiş olduğu 168.344 konut ve sosyal donatı zarar görmemiş, mal ve can kaybı yaşanmamıştır.

Diğer taraftan, ülkemizde konut sektörünün regüle edilmesi, aşırı fiyat artışlarının önüne geçilmesi ve sürdürülebilir konut finansman politikalarının geliştirilmesi, dar ve orta gelir gruplarının konuta ulaşabilirliğinin kolaylaştırılması amacıyla "50 bin", "100 bin" ve "250 bin" sosyal konut kampanyaları hayata geçirilmiştir. Önümüzdeki dönemde de sosyal konut arzını artırmak yine en önemli önceliklerimiz arasında olacaktır.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; mahalli idarelerimiz için ayırdığımız kaynağı artırmaya devam ediyoruz. Büyükşehir ve diğer belediyelerimiz ile il özel idarelerimize ayrılan toplam kaynağı 1 trilyon 345 milyar liraya çıkarıyoruz. 2002 yılında bu kaynağın bütçe içerisindeki payı yüzde 4 iken bu oranı 2025 yılında yüzde 9,1'e yükseltiyoruz. Sulama projelerinden demir yolu projelerine, havalimanlarından deniz yolu yatırımlarına birçok alanda yatırımlarımıza hız kesmeden devam ediyoruz. 2025 yılı bütçemizde, sermaye giderleri için 1 trilyon 102 milyar lira ayrılmıştır.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Başkanım, AK PARTİ vekilleri gidiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – CHP'nin yüzünden!

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısını niye dinlemiyorsunuz?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Ayrıca 242,2 milyar lirası afet konutlarının yapımı ve altyapı giderlerinde kullanılmak üzere…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkanım, bir müsaade eder misiniz?

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hayır, nereye gidiyorlar?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Ağbaba…

VELİ AĞBABA (Malatya) – Hayır, nereye gidiyorlar?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şu AK PARTİ Grubu ne çekiyorsa CHP'den çekiyor! Aşağıyı rahat bırakmıyorsunuz ki.

CAVİT ARI (Antalya) – Aşağıdaki oylama bu bütçeden daha mı önemli şimdi Sayın Başkan?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, değerli arkadaşlar, ey CHP Grubu…

CAVİT ARI (Antalya) – Ama saygısızlık! Burada Cumhurbaşkanı Yardımcımız bütçe sunuyor, AK PARTİ Grubu burayı terk edip gidiyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı, gerçekten şu an duygusal kopuşlar yaşıyorum.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Biz, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısının hakkını da savunacağız.

CAVİT ARI (Antalya) – Biz buraya gelmişiz, hazır bulunuyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Arı…

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar, şimdi müsaade ederseniz tamamlayayım, az kaldı.

CAVİT ARI (Antalya) – AK PARTİ Grubu saygısızlık yapıyor Cevdet Bey'e. Çok ayıp!

ERHAN USTA (Samsun) – Yetmiş beş dakika oldu…

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Olabildiğince sizleri detaylı bilgilendirmeye gayret ediyoruz.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Burada Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısının bütçe sunumunu dinlemeden kaçıyorlar.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – 2 kişi var burada, 2 kişi dinliyor, onlar anlatacak öbürlerine.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Müsaade ederseniz bize de…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, Sayın Başkanım, bu arkadaşlar…

ERHAN USTA (Samsun) – Sayın Başkan…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

ERHAN USTA (Samsun) – Yetmiş beş dakika oldu dedim, Sayın Yılmaz da dedi ki: "Mümkün olduğu kadar detaylı bilgilendirmeye çalışıyoruz." Müsaade ederseniz biz de konuşmalarımızda idareyi detaylı…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şöyle, onu…

ERHAN USTA (Samsun) – Aynı müsamahayı istiyoruz. Otuz dakika, otuz dakika…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Başkanım, buyurun.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Müsaade ederseniz hızlıca tamamlayayım, çok fazla bir şey kalmadı.

2025 yılı bütçemizde sermaye giderleri için 1 trilyon 102 milyar lira ayrılmıştır. Ayrıca 242,2 milyar lirası afet konutlarının yapımı ve altyapı giderlerinde kullanılmak üzere sermaye transferleri için 337,9 milyar lira, yatırımları hızlandırma ödeneği için 128,9 milyar lira olmak üzere toplam 1 trilyon 569,2 milyar lira yatırım ödeneği öngörüyoruz. Bu tutar, 2025 yılı bütçemizin yüzde 10,7'sine denk gelmektedir.

Değerli Başkan, değerli milletvekilleri; AK PARTİ hükûmetleri döneminde çalışanlarımızın ve emeklilerimizin aylık ve ücretlerinde enflasyonun oldukça üzerinde reel artışlar yaptık. En düşük devlet memuru aylığı 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla 39.177 liraya yükseltilmiştir. Ekim ayı itibarıyla 2002 yılına göre reel artış yüzde 248 olmuştur.

CAVİT ARI (Antalya) – Geçen yıla göre oran ne Sayın Başkanım?

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – En düşük emekli aylığı 2024 yılı Ocak ayında 10 bin TL'ye, bu tutar Temmuz ödeme dönemi itibarıyla da 12.500 TL'ye yükseltilmiştir.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Bu iyi bir şey mi Sayın Başkan?

CAVİT ARI (Antalya) – Geçen yıla göre olan oranı söylerseniz daha iyi anlaşılır.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – En düşük tarım BAĞ-KUR emekli aylığı 2024 yılı Temmuz ayı itibarıyla 12.500 liraya yükseltilmiş olup 2002 yılına göre reel artış yüzde 562 olmuştur.

VELİ AĞBABA (Malatya) – Burada emekliye soralım: Doğru mudur, değil midir?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Başkanım, bir saniye.

Değerli arkadaşlar…

İSMAİL GÜNEŞ (Uşak) – Saygısızlık ya!

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli arkadaşlar, bir müsaade edin ya, her şeye de saygısızlık…

Şimdi, değerli arkadaşlar, eğer biz bir sükûneti tesis edip bütçeyi tam anlamazsak 30'unda ne yapacağız? Yani dolayısıyla…

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı sizin koltuğunuzda otururken daha iyiydi.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ya, ben o değerlendirmeyi sizin takdirinize bırakıyorum, bir şey demiyorum buna.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bu konuda farklı görüşler var.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Cumhurbaşkanı Yardımcısı sokağı da dinlesin! Her gün emekli eylem yapıyor…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Peki, şimdi, değerli arkadaşlar, lütfen…

VELİ AĞBABA (Malatya) – Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı bütçe sunumunda söz veriyordu bize.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, değerli arkadaşlar, mukayeseyi lütfen benim üzerimden yapmayın, karşı karşıya geliyoruz burada.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Değerli arkadaşlar, az bir şey kaldı, müsaadenizle tamamlayayım.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Emekliler her gün eylem yapıyor "Geçinemiyoruz." diye.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, Sayın Gürer…

ERHAN USTA (Samsun) – Zaten seksen dakika dinledik, bir beş dakika daha…

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Bir müsaade ederseniz eğer meramını Hükûmet bir anlatsın, sonra biz meramımızı anlatacağız.

ERHAN USTA (Samsun) – Aynı müsamahayı bekliyoruz.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Şimdi, değerli arkadaşlar, orada da…

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Bakanlık bakanlık… Uzun bir süreç içinde herhâlde…

ERHAN USTA (Samsun) – Problem yok, hiçbir şeye itirazımız yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ama Cevdet Bey bir defa konuşuyor; biz biliyorsunuz, 30 defa konuşacağız, her gün konuşacağız.

ERHAN USTA (Samsun) – Her bakanlık gelip konuşacak, her bakanlık ama aynı şeyleri konuşmayacağız ki.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Evet, değerli arkadaşlar, birazdan…

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – 2002'de simit 20 kuruşmuş, şimdi 15 lira; mukayeseyi oradan yapalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Gürer, Sayın Şimşek gelecek, diğer bakanlarımız gelecek, bunları orada da ifade edersiniz…

Şimdi, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcısı…

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Ama tek yetkili Cumhurbaşkanı, onun adına da Cumhurbaşkanı Yardımcısı geliyor.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Arkadaşlar, Kabinenin diğer üyeleri de gelecek, görev ve sorumluluklarıyla alakalı bütçelerini değerlendireceğiz. Şimdi müsaade ederseniz bir sunumu bitirelim.

ÖMER FETHİ GÜRER (Niğde) – Bütçe Cumhurbaşkanı bütçesi, bakanlık bütçesi yok.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Hükûmetin bütçesi.

Teşekkür ediyorum.

Başkanım, devam edin.

CUMHURBAŞKANI YARDIMCISI CEVDET YILMAZ – Hızlıca tamamlayacağım.

2023 yılı Ocak ayından geçerli olmak üzere kamu görevlilerimizin ek göstergelerini artırdık. Öğretmen, hemşire, polis, din görevlisi, şube müdürü, avukat gibi birçok kamu görevlimizi 3600 ek göstergeden yararlanır hâle getirdik. Emeklilerimizin ikramiyelerinde artışlar yaptık.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; anayasal bir denetim kurumu olan ve denetim yetkisini Meclisimiz adına yerine getiren Sayıştay Başkanlığının denetimlerini çok önemli görüyor, bulgular üzerinde hassasiyetle çalışıyor ve süreçleri takip ediyoruz. Bugün Komisyonumuzun gündeminde yer alan raporlar, 2023 yılında yapılan denetimlere ilişkin iddialarını içermektedir. Denetim raporlarına ilişkin rakamları paylaşmadan önce, sizlerin de malumu olan ancak tekrar ifade etmekte yarar gördüğüm bir hususun altını çizmek istiyorum: Sizlerin de bildiği gibi, Sayıştay Başkanlığı tarafından Parlamentoya sunulan idare denetim raporlarındaki bulgularda genel olarak idarenin iş ve işleyişindeki süreçlerde tespit edilen hata ve noksanlıklar konu edilmektedir. Kamu zararına konu hususlar ise 6085 sayılı Sayıştay Kanunu'nun ilgili hükümleri uyarınca Sayıştay Başkanlığımız tarafından hesap yargılanmasına konu edilmekte ve yargılanmaya esas raporlarla alakalı olarak yargılama sonucuna göre işlemler tesis edilmektedir. Sayıştay Başkanlığımız, 2023 yılında merkezî yönetim kapsamında toplam 206 kamu idaresinin denetimini gerçekleştirmiş olup genel raporlar ve merkezî yönetim kapsamında olmayan kurumlar da dâhil olmak üzere Meclisimize toplam 327 rapor sunulmuştur. Burada şunu ifade etmek isterim, demin bazı arkadaşlarımız usule ilişkin olarak söylediler: Gerçekten biz de burada en az düzeye inmesini istiyoruz bu bulguların, o çerçevede de dikkatle takip ediyoruz. Son beş yılda idarelerimizin ve Hazine ve Maliye Bakanlığımızın özverili gayretleri sonucunda bulgu sayısı yüzde 30'dan fazla azalmış durumdadır, bunu kaydetmek isterim. Başka detaylar da var, onları vakit açısından atlıyorum.

Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; 2025 yılı bütçemizle eğitimden sağlığa, enerjiden tarıma ve sanayiye her alanda büyüyen, güçlenen, kalkınan, itibarı artan ve refahı yükselen Türkiye için tarihî yürüyüşümüze devam edeceğiz. Odağına insanımızı ve sosyal adaleti alarak hazırladığımız 2025 yılı bütçemizi Türkiye Yüzyılı'nın 2'nci bütçesi olarak Gazi Meclisimizin takdirlerine sunuyoruz.

Türkiye Yüzyılı'nda en yüksek insani gelişmişlik seviyesini yakalamış ve üst gelir grubunu hedefleyen bir ülke olarak milletimizin refahını artırmak üzere gece gündüz çalışmaya devam edeceğiz.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'a bütçe hazırlık sürecinde güçlü liderliği ve sağladığı vizyon için şükranlarımı sunuyorum.

Türkiye Yüzyılı hedeflerimiz yönünde yapısal reformları uyum içinde hayata geçirdiğimiz Cumhur İttifakı milletvekilleri başta olmak üzere tüm milletvekillerine katkıları için şimdiden teşekkür ediyorum.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı ve Hazine ve Maliye Bakanlığımız ile bütçe teklifinin oluşumuna katkıda bulunan tüm kamu kurum ve kuruluşlarımıza, görüş ve önerileriyle katkı veren sivil toplum kuruluşları ve meslek örgütlerine emekleri için gönülden teşekkür ediyorum.

2025 Yılı Merkezî Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi görüşmelerimizin kaliteli bir şekilde gerçekleşmesini ve ülkemize, milletimize hayırlar getirmesini diliyor, hepinizi tekrar saygıyla selamlıyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli milletvekilleri, birleşime on dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati: 17.42

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 18.00

BAŞKAN: Mehmet MUŞ (Samsun)

BAŞKAN VEKİLİ: İsmail Faruk AKSU (İstanbul)

SÖZCÜ: Orhan ERDEM (Konya)

KÂTİP: Nilgün ÖK (Denizli)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, toplantıyı açıyorum.

V.- KARARLAR

1.- 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi (1/278) ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi (1/277) ile Sayıştay tezkerelerinin görüşmelerinde uygulanacak usul ve esaslara ilişkin karar

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız; şimdi de usule ilişkin, her bütçe müzakerelerinin başında aldığımız kararı okuyup oylarınıza sunacağım ve buna göre çalışmalarımızı yürüteceğiz.

Geçen sene de aynı kararı almıştık ve burada, grup adına konuşmaları ikiye bölmeyle alakalı irademizi ortaya koyuyoruz. Geçen dönem o yirmi dakikaları bölmüyorduk ama bu dönem grup sözcüleri, diledikleri takdirde, o yirmi dakikayı ikiye bölebilirler.

Geneli üzerindeki görüşmelerde konuşmayı grup sözcüleri ister kendileri yapabilir isterlerse belirleyecekleri 1 veya 2 milletvekiline yaptırabilirler.

Şimdi, ben bunu okuyup oylarınıza sunacağım ve toplantıyı kapatacağım.

Değerli milletvekilleri, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay raporlarının Plan ve Bütçe Komisyonundaki görüşmeleri usulüne ilişkin olarak;

1) Komisyonda konuşma sürelerinin bütçe geneli üzerindeki görüşmelerde siyasi parti gruplarının sözcüleri için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için yirmi dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika; kamu idarelerinin bütçeleri üzerindeki görüşmelerde ise siyasi grupların sözcüleri için yirmi dakika, Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika şeklinde belirlenmesi,

2) Öngörülen konuşma sürelerine bağlı kalınması ve bu sürelerin milletvekilleri arasında aktarılamaması,

3) Komisyon üyesi olmayan milletvekillerimizin söz talepleriyle ilgili olarak, her bir siyasi parti grubunun Komisyonda sahip olduğu üye sayısının en fazla 2 katı kadar üye olmayan milletvekiline söz verilebilmesi; grubu bulunmayan her siyasi parti için 2 milletvekilinin söz talebinin karşılanması; söz kaydının, müzakerelerin başlamasını takiben iki saat içinde, kendi siyasi parti gruplarıyla istişare ederek, Komisyon sözcüleri aracılığıyla Komisyon Başkanlık Divanına bildirilmesi, bu süreden sonra yapılacak başvuruların dikkate alınmaması,

4) Sayın Bakanların bütçe, kesin hesap ve Sayıştay raporlarına ilişkin sunuş konuşmalarının otuz dakika, sorulara verecekleri cevapların otuz dakika olarak belirlenmesi,

5) Söz ve soru sırasında Komisyon üyelerine öncelik verilmesi,

6) Soru sorma süresinin Komisyon üyeleri için on dakika, üye olmayan milletvekilleri için beş dakika olmak üzere toplam on beş dakika şeklinde belirlenmesi,

7) 2025 yılı bütçe görüşmeleri sırasında ihtiyaç duyulabilecek teknik düzeltmelere ilişkin olarak bütçe ve kesin hesap raporu ve eklerinde Komisyon Başkanlık Divanına redaksiyon yetkisi verilmesi,

8) Gerekli hâllerde, ivediliği olan kanun tekliflerinin Komisyon gündemine alınıp müzakere edilebilmesi,

9) Bütçe görüşmelerinde görüntü alınmasına ilişkin hususla alakalı olarak Plan ve Bütçe Komisyonunda uygulanmakta olan teamülün devam ettirilmesi,

10) Müzakere programında meydana gelebilecek yer değişiklikleri konusunda Komisyon Başkanlık Divanına yetki verilmesi hususlarını oylarınıza sunacağım.

Sayın Türeli, sizin söz talebiniz var.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Evet.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Buyurun.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Burada birkaç hususa karşıyız. Bu üye sayısının 2 katı uygulaması doğru değil çünkü bu bütçe çok önemli, bütün Türkiye'yi ilgilendiren bir konu ve doğal olarak milletvekillerimizin de gelip o konuda kendilerinin düşüncelerini belirtmelerini, aynı zamanda seçim bölgelerine ilişkin bir kısım hususları dile getirmelerini son derece normal karşılamak gerekiyor; bu yüzden, böyle bir sınırlamanın olması doğru değil.

Süre kısıtlaması; beş dakika çok az bir süre yani bütçeyi konuşacaksak enine boyuna konuşalım.

Bir de bir konuyu belirtmek isterim, biraz önce Sayın Usta da söyledi; hatırlarsınız, geçen sene bütçe görüşülürken televizyon, kamera kaydı konusunu gündeme biz de getirmiştik; hatta o konuda siz de "Bu konuya bakalım, araştıralım." gibi demiştiniz, kayıtlarda vardır. O konuyu yeniden biz de tekrarlıyoruz: Yani eğer bütçe görüşmeleri varsa bunların hepsinde kamera kaydı olsun, sonuç itibarıyla paylaşılsın; yoksa, öbür türlü, insanlar kendi konuşmalarını kayda alıyor, videoya alıyor; o zaman da aslında gereksiz bir iş oluyor. Dünyanın her yerinde; hele, bırakın ulusal parlamentoları, bölgesel parlamentolar içinde bile ya da yerel anlamdaki Meclislerde bile var olan bütün konuşmalar kayda alınır; insanlar gelir, izler; Meclisler çalıştığı sürece bunlar kayıt altına alınır. Bence bunun artık bizim Parlamentomuzda da olması lazım. Bunu hem Plan ve Bütçe Komisyonu, bütçe görüşmeleri için söylüyorum -diğer kanun tekliflerinde de gene aynı şey olabilir- hem de Genel Kurul aşamaları için.

Bunları belirtmek istiyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Sayın Oluç, buyurun lütfen.

HAKKI SARUHAN OLUÇ (Antalya) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Ben de bir noktaya dikkat çekmek istiyordum yani Sayın Yılmaz da hatırlar, siz de biliyorsunuz: 2015'ten beri her bütçe tartışması başladığında biz bu kayıt meselesini gündeme getiririz. Kimi zaman farklı parti grupları birlikte önerge verdik, kimi zaman tek tek herkes bu konudaki görüşlerini açıkladı fakat on senedir bir sonuç elde edemiyoruz bir türlü. Yani siz bu konuda bir değişiklik yaratabilirseniz, Sayın Muş, gerçekten Meclis tarihine de geçersiniz; hakikaten önemli bir mesele. Tabii ki şu belli yani vekiller tek tek, kendi imkânlarıyla konuşmalarını kayıt altına alıyorlar filan ama bu biraz ilkel bir şey oluyor yani Mecliste bu kadar teknolojik gelişme imkânı varken bunları kullanabilmemiz gerekir diye düşünüyoruz. Yani Başkanlık Divanı bunu bir daha değerlendirirse faydalı olur kanaatindeyiz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ederim.

Sayın Usta, buyurun lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) – Çok kısa, Sayın Başkan…

Bu televizyon konusuyla ilgili veya kamera kaydıyla ilgili gerekçelerimi tekrar açıklamayacağım. Yani hakikaten, artık bu demokratik olgunluğu göstermek lazım. Yani gelin, son on yılda olduğu gibi bizim talep edip sizin reddettiğiniz bir şey olmaktan çıkaralım bunu bu yıl ya; burada bir şey yok. Ya, bu bütçe görüşmesi. Ya, bakın, ben şunu söylemiyorum -o da olsa, tabii, aliyyülâlâ olur, ayrı bir şey ama- normal, diğer kanun tekliflerinin görüşülmesi değil. Mesela, Genel Kurulda bütçe sürecinde televizyon nasıl oluyor? Normal zamanda sadece salı, çarşamba, perşembe televizyon olur ve saat dokuza kadar olur, değil mi? Ama bütçe sürecinde, her ne vakit olursa olsun, bütçe görüşüldüğü anda Genel Kurulda televizyon olur yani bir farklılık vardır, onu söylemeye çalışıyorum; görüşme usulü farklıdır, televizyonla ilgili tutum farklıdır. Bu Komisyonda da gelin, bunu yapalım yani bundan bir zarar görmeyiz. Dolayısıyla, hakikaten, bu sefer sizin farklı yaklaşımlarınızı görüyoruz, Komisyon da sizi çok takdir ediyor; bence bunu yapabilirsiniz. Yani bunu, tabii, yetkili karar organları ile Meclis Başkanlığı… Bu konuda Sayın Cumhurbaşkanından izin almanız gerekiyor mu, onu bilmiyorum ama -yani, tabii, onun izni olmadan kuş uçmuyor, onu biliyoruz da- yasama ayrı bir erk olduğuna göre herhâlde oradan bir izin istenmeyecektir; bunu Meclis içerisinde, Başkanlık Divanıyla, kendi Divanınızla çözebilirsiniz diye düşünüyorum. Gerçekten, bunu bu sefer yine "Biz talep ettik, siz reddettiniz; oldubitti."ye getirmeyelim. Bakın, bir hafta öncesinden konuşuyoruz; bunun kararı verilirse bir haftada tedbiri alınır, ondan sonra bu yapılabilir. Zaten çok az kaldı, zaten muhalefete düşeceksiniz; bu, size lazım daha fazla; dolayısıyla, bundan siz de faydalanacaksınız birkaç yıl sonra. Parti kalırsa muhalefete düşeceksiniz, belki AK PARTİ hiç kalmayacak, o ayrı bir husus ama muhalefete düşeceksiniz.

SAMİ ÇAKIR (Kocaeli) – Kimin nereye gideceği hiç belli olmaz.

ERHAN USTA (Samsun) – Demokrasilerde olması gereken bir şey bu yani, değil mi? Buna itirazınız yoktur muhtemelen. Dolayısıyla, bu, hepimize lazım.

EJDER AÇIKKAPI (Elâzığ) – Hayal dünyanız çok geniş Sayın Vekilim.

ERHAN USTA (Samsun) – O ayrı bir şey, o ayrı bir şey. Ben "Ben iktidar olacağım." demedim ki ama siz bir gün muhalefet olacaksınız.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Sayın Usta, toparlayın lütfen.

ERHAN USTA (Samsun) – Bunun aksini söylerseniz bütün eleştirilerimizi kabul etmiş olursunuz; bu memlekette demokrasi yok demektir, diktatörlük var demektir, onu herhâlde kabul etmiyorsunuzdur.

Dolayısıyla, işin latifesiydi bu ama gerçekten, Sayın Başkanım, bu sefer "Biz talep ettik, yine siz reddettiniz." pozisyonundan bu işi çıkaralım ve bunu yapalım. Bunda bir şey yok ya, bu zor bir şey değil. Ya, her gelişimde uzlaşma, el sıkışma, yumuşama denilen bir ortamda bunu yapmayacaksınız da neyi yapacaksınız diye düşünüyorum. Tamam mı? İnşallah, bunu sizden bekliyoruz yani çarşamba günü -30'u mu oluyor- 30 Ekimde kaydın olduğu -televizyon veya kamera, her neyse- bir görüşme talep ediyoruz Başkanlık Divanından.

Teşekkür ederim.

RAHMİ AŞKIN TÜRELİ (İzmir) – Yani "Sayın Yılmaz yapmadı, siz yapın." mı diyorsunuz Sayın Başkana?

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, tabii, ben de bir şey ekleyeyim: Tabii, Sayın Türeli, Sayın Usta, Sayın Yılmaz, hepiniz Planlamacısınız; araya ben düştüm şu an işte, Planlamacıların arasına.

Değerli milletvekilleri, görüş ve önerilerinizi dinledim. Ben, tabii, notumun içerisinde şimdiye kadar uygulanan teamülleri de ifade ettim; dolayısıyla, teamüllere sizlerin bir itirazı söz konusu; bununla alakalı kendimizi bağlayıcı bir ifadede bulunmak istemiyorum şu an burada. Bu daha önce bir defa uygulandı ve sonra son verildi; buna Komisyonda son verilmesinin gerekçeleri vardı; dolayısıyla, aynı şeylerin yaşanmaması adına benden önceki başkanlar da bunu sürdürdüler. Yoksa ben bu konuda olabildiğince fazla inisiyatif kullanabiliyorum.

ERHAN USTA (Samsun) – Bir daha deneyelim bakalım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Ben, hani, şöyle: İzin vesaire falan değil de şimdiye kadar bu alanı aşmış bulunuyorum ama dediğim gibi, bununla alakalı kendimizi şu an için bir bağlayıcı ifadede, müsaadenizle, bulunmak istemiyorum.

Az önce okuduğum 10 maddeyi oylarınıza sunuyorum: Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

CAVİT ARI (Antalya) – Etmiyoruz Sayın Başkanım.

BAŞKAN MEHMET MUŞ – Değerli milletvekilleri, 2025 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Teklifi ve 2023 Yılı Merkezi Yönetim Kesin Hesap Kanunu Teklifi ile Sayıştay raporlarının geneli üzerindeki görüşmelere 30 Ekim 2024 Çarşamba günü saat onda başlamak üzere toplantıyı bitiriyorum.

Teşekkür ediyorum.

Kapanma Saati: 18.10